

קונטרס

ראה - דרוש למעשר

שנאמרו על ידי

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מהאלמין

הוצאה שני

*

ה'תשנ"ז

בלתי מוגה

הוצאת אור יהודה

ברוקלין, נוא יארק יע"א
שנת תשנ"ז לפ"ק

פרשת ראה

- א -

עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה, ואכלת לפני ה' אלקיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגןך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים. וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשום שמו שם כי יברכך ה' אלקיך. (יד, כב-כג-כד).

הנה בפרשה הסמוכה מקודם לפרשה זו כתיב (יד, א) בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו וגו', כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה.

ונראה לבאר סמיכות הפסוקים בכמה אנפין, וזה יצא ראשונה. הנה זה לשונו של ספה"ק בינה לעתים (דרוש רביעי לצדקה):

"בכלל הטעמים אשר מצאנו לתורתנו שתתעלה ורבותינו הקדושים שהמשילו הצדקה לזריעה, כאמרו זרעו לכם לצדקה (הושע י, יב), וזרע צדקה שכר אמת (משלי יא, יח), ואמרו רז"ל (עיין ב"ק דף י"ז ע"א) אשריכם זרעי על כל מים (ישעיה לב, כ) אשריהם ישראל כשהם עוסקים בתורה ובגמילות חסדים וכו'. יראה בעיני היות דמיון עצמי לזה, כי כאשר אצל הזריעה צריך הזרע לבקש ולבחור קרקע בת זריעה שיהיה המקום דשן ושמן ומוכן לכך, באופן שמקוה ללקוט פירותיה בריות, וישמור ויזהר מלזרוע בארץ ערבה ושוחה לא מקום זרע אשר פריו לא יתן בעתו, למען לא יאבד פעם אחד זמנו יגיעו וזרעו. כן הזרע לצדקה, ראוי שישתדל בכל הבא מידו לתת אותה למי שהוא ראוי לה, ולא יזרע לרוח בתת אותה לאנשים רקים ופוחזים אשר לא יקוה בה להיות המצוה שלימה

במעלתה".

"הלא ראינו כי דרך עונש אמר הנביא ירמיהו ע"ה (יח, כג) ויהיו מוכשלים לפניך, ואמרו בסוף פרק ד' אבות נזיקין (ט"ז ע"ב) דרש רבא מאי דכתיב ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם, אמר ירמיהו לפני הקב"ה אפילו בשעה שעושים צדקה הכשילים בבני אדם שאינם מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהם שכר" וכו'.

אמנם מכל מקום מצינו שאף למי שאינו הגון כ"כ צריכים ליתן לו צדקה ומעשר, ולא יאמר הנותן שאינו ראוי לקבל צדקה ממני, וכמו שהאריך שם בבניה לעתים וזה לשון קדשו:

"ורבינו הקדוש ע"ה עד מוכיח בזה בפתחו אוצרותיו בשני בצורת ואמר יכנסו בעלי מקרא בעלי משנה בעלי גמרא וכו', דחק ונכנס רבי יונתן בן עמרם וא"ל רבי פרנסני, אמר ליה קרית, אמר ליה לא, אמר ליה שנית, אמר ליה לא, אמר ליה אם כן במה אפרנסך, פרנסני ככלב וכעורב. בתר דנפיק יתיב רבי וקא מצטער אמר אוי לי שנתתי פתי לעם הארץ וכו', שהיה מצטער על אשר חשב שזרע זרע צדקתו בבלתי הגון. ועם כן זה ראינו כי סוף סוף נכמרו רחמיו אליו, וכשאמר ליה פרנסני ככלב פרנסני כעורב מיד פרנסו אעפ"י שהוא עם הארץ לפי מחשבתו".

"וזה כי הן אמת שצריך האדם לבקש לתת צדקתו להגונים ולא לבלתי הגונים, אבל לא שבעבור זה יתאכזר אם יבא אצלו מי שהוא מוצרך ואנו רואים אותו היותו נודד ללחם שימנע מהתחסד עמו ויניחהו שימות ברעב לבתי היותו בן תורה, כי צריך להדמות אליו יתברך הנותן לחם לכל בשר הנותן לחם לכל בשר ליודעים ולבלתי יודעים".

ועפ"י ד הבינה לעתים שבאמת צריכים לתת צדקה לכל אחד ואחד, אף למי שאינו חשוב כ"כ, וכעובדא דרבי שפתח

אוצרותיו בשני בצורת, נבין סמיכות הפרשיות בנים אתם לה' אלקיכם וגוי עשר תעשר, דמקודם מקדים הכתוב שכל ישראל קרוים בנים למקום, גם אותם שאינם במדרגה גדולה כ"כ, מכל מקום ראויים ליקרא בנים למקום, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים וגוי, דאף הגרוע מישראל הוא חשוב יותר מטוב שבאומות, וכמו שכתבו בספה"ק לפרש מה שאמר הושע להשייית (פסחים פ"ח ע"א) החליפם באומה אחרת, וצ"ב מדוע אמר כן שיחליפם באומה אחרת. אך הכוונה בדברי הושע היתה שהקב"ה ימדוד את חשיבות ישראל נגד העמים, ואז יראה שהם טובים יותר וראויים לישועה.

וזהו שהקדים כאן קודם פרשת הצדקה והמעשר בנים אתם וגוי כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים וגוי, דכיון שהם יותר טובים מאומות העולם, ממילא ראויים הם כבר שיתן להם צדקה, וכדברי הבינה לעתים שצריכים ליתן צדקה לכל אחד מישראל, אף לאינם ראויים כ"כ, וזהו הסמיכות לעשר תעשר וגוי.

ואפשר להוסיף עוד בסמיכות בנים אתם וגוי לפרשת עשר תעשר שהוא צדקה, דהנה איתא בגמרא (בבא בתרא דף י' ע"א) וזו שאלה שאל טורנוסרופוס הרשע את ר' עקיבא אם אלקיכם אוהב עניים הוא מפני מה אינו מפרנסם אמר ליה כדי שניצול אנו בהן מדינה של גיהנם א"ל אדרבה זו שמחייבתן לגיהנם אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו והלך אדם אחד והאכילו והשקהו כששמע המלך לא כועס עליו ואתם קרויין עבדים שנאמר כי לי בני ישראל עבדים, אמר לו ר' עקיבא אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שכעס על בנו וחבשו בבית האסורין וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו והלך אדם אחד והאכילו והשקהו

כששמע המלך לא דורון משגר לו ואנן קרוין בנים דכתיב בנים אתם לה' אלקיכם וכו' עיי"ש.

נמצא דעיי שישראל קרוים בנים ע"כ שייך אצלם מצות צדקה, משא"כ באוה"ע שקרוים עבדים. וזהו שהקדים הכתוב בנים אתם לה' אלקיכם וגו', ע"כ שפיר צריכים אתם לקיים מצות צדקה, עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגו' ואח"כ פרשת השמיטה ורעה עינך באחיד האביון וגו' אפס כי לא יהיה בך אביון, ודו"ק.

ועפ"י מ"ש הבינה לעתים בסוף דבריו "צריך להדמות אליו יתברך הנותן לחם לכל בשר ליודעים ולבלתי יודעים", נבין ג"כ הסמיכות של עשר תעשר וגו' וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום, דאיתא בספה"ק דתיבות "וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו" קאי על דרך עבודת השם, "כי ירחק ממך המקום" קאי על הקב"ה שנקרא מקו"ם - מקומו של עולם.

ולדרכינו יתבאר שפיר דכוונת הקרא לומר "וכי ירבך ממך הדרך", שיהי רב וקשה בשבילך ליתן צדקה אף למי שאינו הגון כ"כ, ועיי"ז תימנע לגמרי מן הצדקה, וכל זה הוא מחמת "כי ירחק ממך המקום", שאתה רחוק מלהדמות אליו ית' שנותן לחם לכל בשר ליודעים ולבלתי יודעים, ודו"ק.

עוד אפשר לומר בביאור הכתובים עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגו' וכי ירבה ממך הדרך וגו', דהנה ידוע מספה"ק אשר ע"י המעשה מתקנים הטיפות זרע שיצאו לחוץ רח"ל, כנודע מכוונות אור זרוע לצדיק וכו'.

ועיין בספה"ק אמרי נועם כאן שכתב בטעם סמיכות הכתובים לא תבשל גדי בחלב אמו עשר תעשר כו', וזה לשונו :

"ונראה כי ענין שליחות השעיר ביום הכיפורים ידוע אשר הוא דורון אל הסטרא אחרא למען יתהפך לסניגור וברצות ד'

דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. ולכאורה מדוע לא נעשה זאת ביום ראש השנה בהתחלת ימי הדין והמשפט נעשה תיכף לשלוח לו הדורון. אמנם כבר אמרו חז"ל לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע, אשר בתחילת צריך דוקא לעמוד נגדו במלחמה כמו שנאמר רגזו ואל תחטאו, רק ברבות הימים כאשר נחלש כבר כחו אז הוא משלים עם הצדיק וכמו שאמרו חז"ל תחילתן יסורין וסופן שלווה".

"וכן הוא הענין בימים הקדושים אשר תחילתן צריך להרגיז בכח על היצר ולהבהילו ע"י מצות שופר כמו שאמרו חז"ל בהיל ולא בהיל, ועל דרך הנוסח קצוף במסטין מלהסטין, ואחר כך בבוא צום העשר אז נהתפך לסניגור ע"י שליחות הדורון. וזהו לא תבשל גדי בחלב אמו, היינו כי חל"ב ר"ת ביכסה ל"יום חגיגנו, גם חל"ב אמ"ו עולה בכס"ה שהוא מספר לבני"ה רומז על ראש השנה חג שהחודש מתכסה בו אז עדיין לא תמתיק את היצר ע"י שליחות האי גדי" רק תמתין עד צום העשור".

"וזהו עשר תעשר רומז על יוה"כ שהוא מעשר מן המעשר שהם עשרת ימי התשובה, וע"כ נאמר בכפל עשר תעשר ואז נתקנו כל טיפות זרע שיצאו לחוץ כנודע מכוונות אור זרוע לצדיק, וזהו את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה, היינו שנתקנו מכל השנה מה שיצא לחוץ אז הוא עת וזמן לשחדו בשליחות דורון הגד"י להפכו לסניגור עלינו", עכ"ל האמרי נועם.

ולדרכינו יש לומר עפ"י דבריו באופן אחר קצת, דבאמת ע"י נתינת צדקה ומעשר מתקן האדם ג"כ מה שיצא זרעו לחוץ רח"ל, דהנה כל המצוות הם בינו לבין קונו, משא"כ נתינת צדקה ומעשר הם מה שהוא נותן לחבירו ובזה מקיים המצוה, וע"כ מתקן בזה מה שיצא זרעו לחוץ, כיון שעושה המצוה ג"כ בבחינת "חוץ", דהיינו שנותן צדקה לאדם אחר, מתקן בזה מה

שיצא ממנו לחוץ, ודו"ק.

ועל פי זה נבין היטב מה שאמרו רז"ל (בי"ק י"ז ע"א) אין זריעה אלא צדקה וכו' (וכבר האריך בזה הבינה לעתים שהבאנו למעלה), דהכוונה בזה דע"י הצדקה ומעשר שהאדם נותן מתקן בזה הזריעות שיצאו ממנו לחוץ רח"ל וכנ"ל.

ועל פי זה אפשר לבאר מה שאמרו רז"ל דאין ישראל נגאלים אלא בזכות הצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. דהנה ידוע דעיקר הגאולה תלוי ביסוד, וכמו שכתב האריז"ל בסוד מה שאומרים בתפילת מוסף וקרב פזורינו מבין הגוים ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ, דהכוונה על ניצוצות הקדושה שנתפזרו ע"י פגם היסוד רח"ל, דבזה תלוי עיקר הגאולה כשיתכנסו כל הניצוצות שנתפזרו בעוה"ר.

ולדרכינו מובן דכיון שע"י הצדקה שנותנים לאדם אחר מתקנים בזה פגם הזרע שיצאה לחוץ רח"ל, ע"כ שפיר תלויה הגאולה בצדקה, ציון במשפט תפדה ושבי בצדקה, כיון דע"י הצדקה מתקנים פגם היסוד, והגאולה תלויה בתיקון היסוד וכנ"ל.

ועפ"י הנ"ל דאין ישראל נגאלים אלא בזכות הצדקה, יש לפרש בדרך רמז מ"ש בספה"ק שפתי צדיק (בפרשת ראה כאן, על פסוק עשר תעשר וגו') דתיבת תעש"ר עולה מגד"ל ישועו"ת מלכ"ו עם הכולל, עיי"ש בדבריו. ולפי הנ"ל יתבאר ג"כ, דנרמזו תיבות מגד"ל ישועו"ת מלכ"ו בתיבת תעש"ר, לומר לך שבזכות המעשר והצדקה נזכה לגאולה השלימה, כיון דע"י הצדקה מתוקן פגם הברית דבזה תלוי עיקר הגאולה, ועי"ז יקויים מאה"כ מגדיל ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו בב"א.

ויש לומר עוד דזהו מרומז בתיבות א"ת כ"ל תבואת זרעך, דלכאורה תיבת א"ת נראה כמיותר, דהי די לומר עשר תעשר כל תבואת זרעך. אך כיון שע"י הצדקה והמעשר מתקנים פגם

הברית שיצא ז"ל בעוה"ר, אפשר לומר דזהו הרמז בתיבת א"ת, דהנה בתיבת א"ת רמוזים כל האותיות מא' עד ת' (כדאיתא בהגדה דברי חיים ובעוד ספרים על מאמר ושאינו יודע לשאול "את" פתח לו, שנפתחים לו כל השערים מא' עד ת', עי"ש) ובא הכתוב לרמז כאן, מ"ש בספה"ק באר מים חיים (פרשת יתרו, דף פ"ה ע"א) וז"ל:

"כי נודע אשר עיקר בריאת עולם היה על בחינת הברית כמאמר הכתוב (ירמיה ל"ג) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, ואמנם בחינת הברית היא הכוללת שלשה דברים, א' כללות התורה נקראת ברית כמאמר הכתוב אלה דברי הברית וגו', וגם כי היא נקראת ברית אש כנודע, ב' ברית המילה, ג' קדושת שבת נקראת ברית, כי ברית עולם היא בינו ובין בני ישראל כמו שנאמר בתורה. והנה האדם החוטא בבחינת הברית באחד משלשה דברים הללו, אשר בזה הושתת העולם, יגיע הפגם בכל אותיות הא"ב עד סופו, כי בא"ב נברא העולם והוא מחריב העולם פוגם בכל האל"ף בי"ת" וכו', עי"ש.

וע"כ כיון דע"י הצדקה והמעשר מתקן האדם מה שפגם בברית קודש, אמר הכתוב כאן תיבת "את" כל תבואת זרעך, לרמז דע"י הצדקה והמעשר מתקן בחזרה מה שפגם בכל האותיות מא' עד ת', ודו"ק.

וזהו ג"כ מ"ש "כל" תבואת זרעך, כי נודע מספה"ק דגם כ"ל רומז ליסוד צדיק, וזהו את "כל" תבואת זרעך, שמתוקן ע"י הצדקה והמעשר.

ועל דרך זה יש לפרש מאה"כ (תהלים קכ"ו, ה') הזורעים בדמעה ברנה יקצורו, הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע, בא יבא ברנה נושא אלומותיו. וצ"ב השייכות בין הזורעים בדמעה וגו' למ"ש אח"כ הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע, וגם מהו הסיוס

נושא אלומותיו. ואפשר לפרש דהנה איתא בגמרא (ב"ק דף י"ז ע"א) אין זריעה אלא צדקה שנאמר (הושע י') זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד, עיי"ש. וזהו הזורעים בדמעה, אם נותן צדקה (שנקראת זריעה) ממה שהוא עמל ויגע על זה, אז ברנה יקצורו, יקצור כ"כ הרבה שיהיי ברנה, וגם זרעו יבורך עיי"ז, משא"כ "הלך ילך ובכה נושא משך הזרע", דמי שנושא כל פעם משך הזרע שקשה לו לגדל בניו לתלמוד תורה ושילכו בדרך הישר, הוא הולך ובוכה, אבל "בא יבא ברנה", מי זוכה לבוא ברנה שבניו ילכו בדרך הטוב והישר, על זה מסיים הפסוק "נושא אלומותיו", מי שנושא אלומותיו לחלקם לעניים, איש כזה בא יבא ברנה, ולא יצטרך לדאוג איך לגדל בניו לתורה וליראת שמים, ודו"ק.

ובספה"ק אגרא דכלה (פרשת ראה) על פסוק עשר תעשר את כל תבואות זרעיך היוצא השדה שנה שנה, כתב וז"ל:

"נראה לפרש ברמז הפסוק על פי מה שנאמר באברהם (בראשית י"ד, כ') ויתן לו מעשר מכ"ל, ר"ל המעשר מתיבת כ"ל היא ה' שניתוספה לאברהם, ומזה באה לו הזרע בסוד הכתוב (שם מ"ז כ"ג) ה"א לכם זרע (וזהו אברהם אינו מוליד אבל אברהם מוליד), כי ה"א אחרונה היא מלכות שמים שמקבלת השפע מכל הספירות, ומשם באה הזרע לישראל (והבן דייקא המעשר מכ"ל, כי כ"ל הוא יסוד המשפיע לסוד העשירית), כי היא מקור נשמות ישראל אם הבנים, כמ"ש רש"י שיש חדר ששמו גו"ף, וכן קראוהו בזוהר הקדוש (ח"ד קע"ד ע"א) גופי"א קדישא, וזהו עד שיכלו הנשמות שבגו"ף (יבמות ס"ב ע"א). וזהו עשר תעשר את כ"ל, ר"ל תעשר את תיבת כ"ל (שהוא יסוד המשפיע להכלה, דהיינו ה' תבואת זרעיך, כי משם תבא לך הזרע בכוונה הזאת, היוצא השדה שנה שנה, ר"ל יוצא לחקל תפוחין קדישין שנייה שנייה, דרך כל הספירות (כי ספירה בגימטריא שנייה), עד בא זרעיך להשדה

אשר ברכו הי חקל תפוחין, והבין, עכדה"ק.

ועל פי דרכו י"ל עוד בצירוף לדברינו הנ"ל שע"י הצדקה ומעשר שנותנים לאחרים מתקנים פגם מה שיצא ז"ל לחוץ רח"ל, י"ל דזהו מ"ש עשר תעשר "את כל תבואת זרעך", דע"י המעשר תתקן את כל הזרע שיצא לחוץ בעוה"ר.

ואפשר לומר עוד עפ"י האגרא דכלה בביאור פסוק ויתן לו מעשר מכ"ל ר"ל המעשר מתיבת כ"ל היא הי שניתוספה לאברהם, ומזה באה לו הזרע בסוד הכתוב הי"א לכם זרע כנ"ל.

ואפשר לבאר הכוונה לדרכינו, דיודע ממון החתם סופר ז"ע שאמר על פסוק (תהלים ל"ז, כ"ו) כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה, דמי שחונן ומלוה כל היום ועושה צדקה וחסד עם אנשים אחרים, זוכה לבנים טובים הגונים וישרים, כסיום הקרא וזרעו לברכה, עכתודה"ק.

ועל פי זה יבואר לדרכינו הכתוב ויתן לו מעשר מכל, דכיון שנתן אברהם מעשר מכ"ל שהוא הי"א ורומז לה"א לכם זרע, זכה שיולד לו בן צדיק כיצחק, וזה הי"א אחר שנתן המעשר למלכי צדק מלך שלם, וכדברי החת"ס דע"י המעשר וצדקה וחסד שעושה האדם זוכה לבנים טובים.

וזוהו ג"כ מ"ש הכתוב כאן, עשר, אם תקיים מצות מעשר, שכולל בתוכו גם מצות הצדקה והחסד, דכולם נכללים במעשר, תזכה "תעשר את כל תבואת זרעך", שכל זרעך יהיו בבחינת העשירי יהי קודש לה', אף אותם שאינם העשירי, יהיו כולם קודש לה', דבזכות המעשר תזכה לבנים טובים שהולכים בדרך הישר.

ועפ"י הנ"ל דע"י הצדקה ונתינת המעשר מתקנים פגם היסוד, נראה לבאר מ"ש בספר שפתי צדיק (בפרשת ראה, על פסוק עשר תעשר וגו') בתוך דבריו, וז"ל: "והנה י"ד הוא ראשי תיבות י"סוד ד'עת שהוא עץ הדעת, כי עץ הוא יסוד כידוע והוא

יתברך שמו נתן לנו בחירה לבחור בטוב. על כן עץ הדעת הוא טוב ורע, וצריך על זה עזר מהקב"ה שיהי נוטה לטוב, ע"כ בימים אלו י"ד ימינו נוטה לטוב ופשוטה לקבל שב"ים, עי"ש.

ונראה לבאר קצת לדרכינו עפ"י הנ"ל, דכיון שע"י הצדקה ומעשר שנותן האדם בידו מתקן פגם הברית, ע"כ שפיר בא הרמז י"ד נוטריקון ייסוד ד'עת, דע"י הנתונה ביד מתקן האדם מה שפגם ביסוד, וגם דעת שנותן לו הקב"ה דעת ובינה לשוב בתשובה על כל העבירות.

ועל פי דברי השפתי צדיק נראה לבאר הענין שצירוף חודש אלול יוצא מפסוק () וצדקיה תהיה לנו כ"י נשמור לעשות את כל המצוה הזאת וגו', דהנה בשפתי צדיק שם כתב עוד וזה לשונו:

"והנה כתיב ערוב עבדך לטוב אל יעשקוני זדים, דהנה הקב"ה מצפה כביכול מתי יעשה הרשע תשובה, כענין הצופה לרשע וחפץ בהצדקה, על כן ידו פשוטה לקבלו בתשובה וכו' וצריך על זה עזר מהקב"ה שיהי נוטה לטוב, ע"כ בימים אלו י"ד ימינו נוטה לטוב ופשוטה לקבל שב"ים, על כן הימים אלו (של חודש אלול) מסוגלים לתשובה, וזה שאמר ערב עבדך לטוב, כי ער"ב עולה אלוי"ל במילוי, כי באלול י"ד ימינו פשוטה לעזור למי שירצה לנטות לטוב, ועי"ז א"ל יעשקוניי זדיים עולה ע"ץ הדע"ת עם הכולל, כי שם הטוב והרע הם שוין וצריך לבקש על זה עזר מהשם יתברך", עי"ש.

והנה ידוע מספה"ק דעיקר תערובות טוב ורע בא מפניות, מחמת שאין האדם מכוון דעתו ומחשבתו לעשות המצוות לשם ה', ועי"ז נתערב טוב ורע במעשיו וזהו גורם שמעשיו הולכים לסטרא אחרא רח"ל, וכידוע מ"ש בספר יערות דבש על מה שאומרים פדה עמך מעזים צאנך מיד גוזזים, פ"י מה שהסט"א

גוזזת מעשה המצוה שעושה הישראל, וכמאה"כ נירו לכם ניר
ואל תזרעו אל הקוצים.

אמנם איתא בשם האריז"ל דאף דבכל המצות אם נעשים
בפניות יש ע"ז שליטה להסטר"א רח"ל, אמנם שאני מצות
צדקה משאר המצות, דאף אם לא נעשה לשמה רק עם פניות,
מ"מ חשובה המצוה כאילו נעשה לשמה, דהלא סוף כל סוף
עשה מעשה טוב במה שנתן צדקה לחבירו, וכמו שאמרו (ר"ה
דף ד' ע"א) האומר סלע זו לצדקה על מנת שיחי בני הרי זה
צדיק גמור.

ונמצא דבצדקה אין חשש של פניות ותערובות טוב ורע
דהלא סוכ"ס עשה דבר טוב כשנתן צדקה לחבירו.

ועפ"ז יש לפרש מאה"כ (תהלים קי"ט, קכ"ב) שהביא
השפתי צדיק ער"ב עבדך לטוב אל יעשקוני זדים, וכתב ער"ב
בגימטריא אלול במילוי, וכתב עוד "כי באלול י"ד ימינו פשוטה
לעזור למי שירצה לנטות לטוב". ויש לפרש עפ"י דרכינו הנ"ל,
דהנה בפסוק הקודם שם (קי"ט, קכ"א) עשיתי משפט וצדק בל
תניחני לעושקי, ואח"כ ערוב עבדך לטוב אל יעשקוני זדים.
ועפ"י הנ"ל יבואר המשך הפסוקים לפי"ד האריז"ל דבצדקה
עושה פעולה לטובה אף אם יש בזה תערובות טוב ורע נחשב
כולו לטוב, ואין לזדים שליטה על מעשה הצדקה שלו.

וזהו עשיתי משפט וצדק, צדק רומז לצדקה, שנתתי צדקה
כמשפט התורה, וממילא בל תניחני לעושקי, שאין לסטרא
אחרא שום שליטה על מעשה המצות שלי, כיון שבצדקה אין
להם שום שליטה על מעשה האדם, וזהו יגרום ממילא ער"ב
עבדך לטוב אל יעשקוני זדים, שלא יהי להם שליטה גם על
שאר המצוות שקיימתי, כי בזכות הצדקה ומעשר יעלה הכל
לטובה.

ועפ"ז יומתק ג"כ מה שהצירוף של חודש אלול הוא מפסוק

וצדקיה תהיה לנו כי, כיון דער"ב גימטריא אלו"ל במילואו, ואנו רוצים שכל המצוות שלנו יעלה לטובה ובזכות זה יהא לנו כתיבה וחתימה טובה, ע"כ צריכים ליתן צדקה כי ע"י הצדקה יחשב לנו "כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו כאשר צונו", דע"י מצות צדקה נחשב לאדם כאילו קיים כל התורה כולה לשמה בלי תערובות טוב ורע כלל וכלל.

ועפ"י הנ"ל דהפסוקים עשיתי משפט וצדקה וגו' ערוב עבדך לטו"ב מדברים ממצות צדקה, יש לפרש עוד עפ"י מה שהבאנו לעיל דע"י צדקה מתקנים פגם הברית, ואפשר לבאר עוד עפ"י ש"ש בספה"ק באר מים חיים (פרשת ויחי, דף צ"א ע"א) בדרך נפלא בביאור הענין שיעקב הי' במצרים שבע עשרה שנה, וז"ל: "כי הנה ידוע שטוב הוא היפך הרע, כי טוב הוא בבחינת שומרי הברית בסוד אמרו צדיק כי טוב, וברית השלום הוא הנקרא טוב והוא המתגבר על הר"ע בחינת פגם הברית. ועיין בדברי מרן הרב האר"י ז"ל (בכוונות שקודם כל נדרי) בסוד הכתוב אור זרוע לצדיק ולשרי לב שמחה שס"ת גימטריא טוב והוא תיקון לפגם הברית עיין שם, וכן הוא בהרבה מקומות בדבריו. אשר על כן מסבב הסיבות ב"ה המביט לסוף דבר בקדמותו ומונה וסופר שנות הצדיקים מיום ליום להיות נעשה על ידיהם כל בחינת התיקון דבר יום ביומו הראוי, גילגל גלגולים שונים שיחיה יעקב במצרים י"ז שנה שהוא חושבן טוב, בכדי שבימי שנותיו הללו יגביר בחי' הטוב בחי' ברית השלום על הרע אשר שם בכדי שכשיארו ישראל שמה יוכלו לעמוד על נפשם שלא להתגאל ח"ו בבת אל נכר או נשי בית ישראל שלא יטמאו במשכבי הערלים. ולזה אומר הכתוב ויחי יעקב בארץ מצרים חיות שלם חי שם חיים של ברכה חיים של שלום, ואף שהיה בארץ מצרים ערות הארץ קליפה קשה וחזקה וכו' אעפ"כ הוא הי' חי בצדקו שם בשלימות עד שהוא חי שם י"ז שנה חושבן טוב כדי להתגבר הטוב על הרע מכל מכל ולישר

דרך לבניו שלא ימקו שם ח"ו וזה שבח גדול הוא ליעקב" וכ"ו עכלה"ק.

היוצא לנו מדבה"ק של הבאר מים חיים דטו"ב רומז על שמירת הברית וע"כ חי יעקב במצרים טו"ב שנה כדי להכין הדרך לישראל בענין שמירת הברית ויסוד צדיק.

ועפ"י הנ"ל דהנותן צדקה ומעשר מתקן פגם הברית, יובן שפיר המשך הפסוקים, עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעושקי, דבזכות הצדקה שעשיתי כמשפט אזכה שלא יעשקוני זדים, ועל זה בא הכתוב השני ואומר, ערוב עבדך "לטוב", פ"י שע"י מצות צדקה שקיימתי נחשבתי גם כשומר הברית שנקרא טו"ב, וע"כ אל יעשקוני זדים.

ועפ"י יש לפרש מה שהביא בשפתי צדיק מ"ש בתפלת מוסף לימים נוראים הצופה לרשע וחפץ בהצדקו, ויש לדקדק בזה מדוע אמר לשון "בהצדקו", ולא אמר לשון אחר. אך להנ"ל יובן, דהכוונה בזה שהקב"ה הוא צופה לרשע שיחזור בתשובה, והתשובה הכי טובה הוא הצדקה, דע"י לא יעשקוהו זדים וכל מצוותיו יעלו לרצון לפני ה', וזהו הצופה לרשע שיעשה תשובה, ואיך זה, על זה אמר "וחפץ בהצדקו", שהקב"ה חפץ לראות אם הוא עושה צדק"ה המרומז בתיבת הצדק"ו, דאם עושה צדקה לא יהא לסטרא אחרא שליטה עליו, גם לא על מצות אחרים שקיים, כיון שע"י הצדקה יש עליו לכולם.

וקודם לזה אומרים וכל מאמינים שהוא פתוחה ידו, הצופה לרשע וחפץ בהצדקו. ויש לפרש עפ"י הנ"ל, דהקב"ה מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה כמו שהוא מתנהג, וזה וכל מאמינים שהוא פתוחה ידו, שהקב"ה פתוחה ידו לקבל שבים, ואיך אפשר לעורר כן למעלה, על זה אמר הצופה לרשע וחפץ "בהצדקו", שהקב"ה חפץ שהאדם יתן צדקה ומעשר לעניים,

ועי"ז מעורר למעלה ג"כ שאף אם האדם אינו ראוי כ"כ מ"מ פתוחה ידו לקבל שבים, מדה כנגד מדה.

ועפ"י הנ"ל דע"י הצדקה מתקנים פגם הברית, אפשר לפרש הכתוב () צדק לפני יהלך וישם לדרך פעמיו, דהנה כבר כתבנו למעלה מה שמובא בספרים דדר"ך רומז ליסוד כמאה"כ דרך גבר בעלמא, וזהו צדק לפניו יהלך, אם נותן צדקה שהמצוה הולכת לפניו, אז וישם "לדרך" פעמיו, עי"ז מתקן פגם הברית שפגם בדר"ך דהיינו יסוד צדיק.

ועל דרך זה יש לפרש עוד מ"ש הצופ"ה לרשע וחפץ בהצדקו, דהנה בספה"ק שפתי צדיק שם כתב עוד וז"ל:

"והנה כתיב אנא ה' הושיעה נא. ויש לדקדק על ב' פעמים לשון בקשה, דהנה אנו צריכין לבקש מהשי"ת בימים הק' הבע"ל שיוורנו איך לבקש מלפניו, ומה הוא הטובה שלנו, ע"כ אנו מבקשים אנא ד' הושיעה נא שיושיענו שנוכל לבקש. והנה כתיב למה יאמרו הגוים אי' נא אלקיהם, ולכאורה הלשון נא אין לו שום פירוש. אך איתא בכתבי האריז"ל אשר בגלות השם הק' אדנ"י הוא מפורד י"ד נ"א, ועל זה אנו אומרים אי' נא אלקיהם, כי שם אלקים הוא במלכות, ואנו מבקשים אנא ד' הושיעה נא שיהי' השם אדנ"י שלם ויתחבר נ"א עם י"ד שהוא י"סוד דיעת, כי יד ימינו פשוטה לקבל שבים. ע"כ אלוי"ל באתב"ש עם האותיות והכולל עולה אנ"א ד' הושיע"ה נ"א, וכשנעשה תשובה שלימה יתחבר י"ד עם נ"א ויהי' כל השם הוי' שלם כי אלוי"ל באתב"ש (עם האותיות) עולה חגתנהיי"מ (עם האותיות והכולל) ואז יהי' אני לדודי ודודי לי, דהנה אחוריים של השם הקדוש ע"ב עולה קפ"ד, ואנ"י לדוד"י ודוד"י ל"י עולה קפ"ה, באחד יותר, שיהי' אחדות בין הספירות הק', ואז משפעת לנו השפעות טובות והכל תלוי במעשינו וצריך אדם לומר בשביעלו נברא העולם" וכו' עי"ש בשפתי צדיק.

ועפ"י דבריו דתיבות אנ"י לדוד"י ודוד"י ל"י עולה קפ"ה, נ"ל דזהו הרמז בתיבת "הצופה" לרשע וחפץ בהצדקו, דגם תיבת "הצופה" בגימטריא קפ"ו, שהוא מספר אנ"י לדוד"י ודוד"י ל"י עם הכולל, והכוונה בזה, "אני לדוד"י שכמו שאני מתנהג עם הקב"ה, שידי פתוחה לעניים ליתן להם צדקה ומעשר, כמו כן "ודודי ל"י", הקב"ה יתנהג עמדי ג"כ מדה כנגד מדה, שיפתח לי את אוצרו הטוב אף אם איני ראוי כ"כ.

ובפשטות אפשר לפרש עפ"י הרמב"ם ז"ל הידועים בהלכות גירושין לבאר ענין כופין אותו עד שיאמר רוצה אני (קידושין נ' ע"א, ועוד), דאם צריכין לכופו הלא באמת אינו רוצה, ואיך שייד לכופו שיאמר רוצה אני. ומתרץ הרמב"ם דבאמת כל איש ישראל רוצה לעשות רצונו של מקום, ואף אם לפעמים לא נראה כן לפי ראות עינינו, אמנם באמת בפנימיות לבבו רוצה לעשות רצונו של מקום, ורק שהיצה"ר שאור שבעיסה מעכב על ידו, ע"כ אם כופין אותו יתגלה באמת רצונו הפנימי ואם יאמר רוצה אני סימן הוא שבאמת רוצה הוא, עיי"ש.

וי"ל דזהו ענין הצופ"ה לרשע, צופה מלשון צופה הייתי, שהקב"ה רוצה שבאמת אף הרשע רוצה בפנימיות לבבו לעשות רצונו של מקום, וחפץ בהצדקו, שהקב"ה צופה שבאמת אף הרשע רוצה בהצדקו, ורק היצה"ר שאור שבעיסה מעכב.

ועפ"י השפתי צדיק הנ"ל "וכשנעשה תשובה שלימה יתחבר י"ד עם נ"א ויהי כל השם הוי' שלם", אפשר לפרש מה שאומרים בתפילת מוסף לר"ה ויהי"כ ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה, דהנה התפילה נקראת נ"א כמו שארז"ל (ברכות דף ט' ע"א) אין נא אלא לשון בקשה, י"ד רומז לצדקה שנותנים ביד. וזהו ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה, כדברי השפתי צדיק דע"י התשובה שעושים מתחבר י"ד (צדקה) עם נ"א (תפילה שנקראת נ"א) ונעשה כל

השם שלם, ועי"ז מעבירין את רוע הגזירה, כי הגזירה באה ח"ו רק בעבור שאין השם שלם, אמנם ע"י חיבור ג' דברים אלו שמחברים עי"ז את השם הקי עי"ז מעבירים את רוע הגזירה, ודו"ק.

ואפשר להוסיף עוד בביאור הקרא עשר תעשר את כל תבואת זרעך, דהנה בשפתי צדיק שם כתב עוד וז"ל: "ועל ידי מה יוכל לתקן כל זאת, על זה אמר את כל תבואת זרעך שישגל מעשים טובים ועי"ז יחבר את השם הוי" ב"ה להשפיע למלכות דלית לה מגרמה כלום, המרומז בתיבת היצא השדה כי היצ"א עולה הוי" אדנ"י י"ה השד"ה להשפיע לחקל תפוחין קדישין, על ידי שנה שנה היינו שידע אשר ד' בעזרו"י וכו' עיי"ש.

ועפ"י דבריו שכתב שתיבות "את כל תבואת זרעך" רומז למה שישגל מעשים טובים ועי"ז יחבר את השם הוי" ב"ה, יש להוסיף על זה דזהו השייכות לעש"ר תעש"ר, דהנה המעשה והצדקה מרבים אחדות וריעות בישראל, כמובן מאליו דאם נותן מעשר לכהן וללוי, וכן אם נותן צדקה לעני, גורם שיאהבהו ג"כ דאי לאו הכי איך יוכל ליתן לו, וכיון שכן, ממילא לא יבא לדבר עליהם סרה בלשון הרע ורכילות ח"ו כמובן מאליו.

והנה ידוע מש"כ בספה"ק חובת הלבבות דהמדבר לשון הרע על חבירו גורם לכך שכל המצוות ומעשים טובים שעשה ילכו לחשבון חבירו, והעבירות שעשה חבירו באים לחשבונו ח"ו. וע"כ כיון שע"י המעשה והצדקה לא יבוא לדבר לשון הרע על חבירו, ממילא ישארו המצות שעשה על חשבון עצמו ולא ילכו לאבדון ח"ו או לחשבון חבירו, ע"כ אמר הכתוב עשר תעשר, אם תתן מעשר ועי"ז ממילא לא תדבר לשון הרע על חבירך, תזכה ג"כ "את כל תבואת זרעך", שתסגל מצוות ומעשים טובים שהוא זרע"ו של אדם, וישאר על חשבונך, תבואת זרע"ך, ודו"ק.

ועל פי המבואר לעיל בביאור הכתוב עשר תעשר את כל תבואת זרעך דע"י הצדקה והמעשר מתקנים מה שפגם ביסוד, אפשר לפרש סמיכות הכתובים עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגוי' למ"ש אח"כ למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים, וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום וגוי', ונתת בכסף וצרת הכסף בידך וגוי'. דהנה ידוע מספה"ק דדר"ך רומז ליסוד, כמאה"כ (משלי ל' י"ט) ודרך גבר בעלמה (ועיין קידושין דף ב' ע"ב). וכיון שירבה ממך הדרך, היינו שאינך גדול כ"כ בתיקון מדת היסוד, ע"כ עשר תעשר, תתן צדקה ומעשר כדי לתקן פגם זה. וכל זה מחמת כי ירחק ממך המקום, דעיקר הריחוק לאדם מהקב"ה כביכול בא מחמת פגם חטא זה.

והנה ידוע דפגם זה מסמא עיני האדם שלא יוכל להשיג התוה"ק כראוי ושיה"י רחוק מהקדושה, כמבואר בצעטיל קטן שבספה"ק נועם אלימלך, דחטאת נעורים מסמין עיני האדם שלא יראה האמת עיי"ש. וע"כ אמר הכתוב כאן עשר תעשר את כל תבואת זרעך, שתתקן ע"י המעשר מה שהוצאת זרע לחוץ רח"ל, ממילא תבא לקיים "למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים", שתוכל להשיג בתוה"ק מה שתלמוד, ותבוא ליראה את ה' אלקיך, כי ע"י הצדקה והמעשר יתוקן כל הפגם כנ"ל.

ועפ"י דאפשר לפרש גם מאה"כ (ישעי' נ"ח ז') הלוא פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית כי תראה ערום וכסיתו ומבשרך לא תתעלם, פ"י דתיבת בש"ר רומז לשמירת היסוד, כידוע מספה"ק שברית המעור מכוין כנגד ברית הלשון כמאה"כ אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. וזהו הלא פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית, כי תראה ערום וכסיתו, שתתן לחמך לעני רעב, וגם תראה ערום וכסיתו, שתתן לו צדקה לחם לאכול ובגד ללבוש, ועי"ז תתקן פגם הברית שפגמת, וזהו "ומבשרך לא תתעלם", דע"י שתתקן גם את נפשך,

מה שחטאת בבשרך כנ"ל ודו"ק:

ועפ"י יש לומר עוד בביאור כפל הלשון עשר תעשר, עש"ר היינו יו"ד רומז ליסוד כנודע מספה"ק (עיין באר מים חיים פרשת בראשית דף נ"ב ע"ג), שהכתוב בא לומר, איך תתקן פגם היסוד הרמז באות יו"ד, לזה אמר "תעשר את כל תבואת זרעך", שתתן צדקה ומעשר ועי"ז תתקן הפגם במדת היסוד.

ועפ"י אמרתי מה שמצינו שיום השבת קודש הוא ג"כ מועיל לשמירת היסוד, וכמו שרמזו בספה"ק עפימ"ש יסוד צדיק "בשבעה" נעלם, דע"י קדושת השבת שהוא שביעי לימים, נעלם הפגם שנעשה בברי"ק. ולדרכינו יובן ג"כ, דכיון דבשבת לא שייך לקיים מצות צדקה כ"כ (רק הכנסת אורחים) ע"כ ניתנה לנו סגולת יום השבת לתקן פגם ברי"ק.

וזהו הענין שאומרים בקבלת שבת מזמור כ"ט שבתהלים, מזמור לדוד הבו לה' בני אלים וגו' ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם. דפגם של דור המבול הי' בברית קודש, כמו שכתב רש"י ז"ל (בראשית ו', י"א) ותשחת הארץ לשון ערוה וע"א, וכן על פסוק קץ כל בשר וגו' כל מקום שאתה מוצא זנות וע"א וכו' עי"ש. וזהו ה' למבול ישב, ר"ת שם יל"י משם ע"ב. וע"כ אומרים מזמור זה בליל שב"ק, דע"י שמירת שב"ק מתקנים ג"כ פגם הברית שנרמז במזמור זה ה' למבול ישב, ודו"ק.

עוד יש לומר בביאור הפסוקים עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה וגו' למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים, ולתרץ כמה דקדוקים במקראי קודש אלו.

(א) מהו כפל הלשון עשר תעשר.

(ב) היוצא השדה שנה שנה, מדוע אמר הכתוב בלשון "היוצא" השדה, ולא אמר הצומח בשדה וכדומה.

ג) שייכות עשר תעשר לסיפא דקרא למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים, ועוד כמה דקדוקים יתיישבו בהמשך להלן.

וכדי לבוא לביאור כל אלה (ועוד כמה ביאורים בעז"ה) נעתיק תחילה לשונו הזהב של הגה"ק מליסקא זצ"ל בספרו אך פרי תבואה, שכתב בפרשתינו על פסוק עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה, וז"ל:

"עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה. ויש ליתן טעם דלמה אין מעשרין משנה לחבירתה, דהנה ראיתי בספר אור החכמה הרמז של מצות מעשר משום דביו"ד מאמרות נברא העולם וכל מאמר הוא כלול מכולם, והנה כל העולם שמשפיע לחבירו לעולם התחתון הוא ע"י חלק העשירי שלו דהיינו ע"י חלק התחתון מהעולם העליון דהיא הבחי' מ"ל שלו הוא משפיע לעולם התחתון, וע"י מצות מעשר מחזירין חלק העשירית שבכל דבר לשורשו ועל ידי כן אינו מפחד לירד ולהשפיע עוד וזהו עשר בשביל שתתעשר. וי"ל דזהו שאמר עשו לאביו אבא כיצד מעשרין את התבן על שבשעה שהקדושה עולה למעלה אז גם החיצונים רוצים לעלות עמה כמבואר בהאר"י ז"ל בהרחצת חמין בע"ש אבל באמת עיקר ירידת הקדושה למטה הוא אדרבה כדי שישאר הפסולת והשמרים למטה והזך למעלה, ולכן אמר אבא כיצד מעשרין את התבן, כי הוא הי' רוצה גם להעלות את הפסולת אבל באמת זאת נשאר למטה. והנה מבואר בספר שפע טל דלכן צריכין לעשות תשובה בכל יום לערב או בסוף החודש, וכן כולם, משום דאז יכול לחזור לשורשו אבל בשנה האחרת כבר עבר זמנו. ולזה כתבה התורה היוצא השדה שנה שנה, משום דעיקר המעשר הוא להחזיר הדבר לשורשו ולכן צריכין דוקא בשנה ההוא".

אחר כך כתב עוד שם באך פרי תבואה וז"ל:

"והנה לפי זה האדם גם בשנותיו צריך לעשות כן שעל כל פנים יקדיש את חלק העשירי מימי חייו, ולכך החודש אלול הוא מוכן לתשובה מפני שהוא חלק העשירי מהשנה כי ניסן ותשרי הם בעצמן קודש, וכמבואר במדרש דיעקב אבינו ע"ה הי' לו י"ד שבטים כי מנשה ואפרים הם ג"כ נחשבים לשבטיו ונתן שבט לוי למעשר כי די שבטים היו בכורים ולא הוצרך ליתן מעשר בשבילם, וכמו כן הוא בחדשי השנה וחודש אלול הוא המעשר ואם הוא מקדש עצמו בחלק העשירי אז נחשב לו הכל לקודש ולזה כתבה התורה למען תלמד ליראה את די אלקיך כל הימים ע"י מצות מעשר ודוק".

"ובזה אמרתי לפרש הפי כי לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמים (בראשית מ"ג) כי שמעתי בשם הרב הצדיק מבעלז זל"ה עה"פ הנ"ל דלול"א הוא אותיות אלול וצריך האדם לעשות בו תשובה ואם לאו יעשה באדר כי כמו שאלול"ה הוא קודם תשרי"י כן אד"ר הוא קודם ניסן, וזה כי לול"א התמהמהנו אם לא עשינו תשובה באלול"ה כי עתה שבנו ז"ה בחודש אד"ר שהוא חודש הי"ב כמנין ז"ה, וגם פעמי"ם שהוא לפעמים ב"פ בשנת העיבור ע"כ. והנה לפי מה שאמרתי בחודש אלול הוא בחינת מעשר שצריך האדם לקדשו יובן ג"כ כי אם נותנין מעשר כראוי אז השפע יורד בשפע רבה. וזה כי עתה שבניו זה פעמים, שע"י שהאדם נותן סאה אחת מיו"ד סאין למעשר בשנה אחרת יש לו מאה סאין וזה פעמים, על דרך שאמרו נתן נתן אפילו מאה פעמים ודוק".

אחר כך כתב עוד שם באך פרי תבואה, וז"ל: "עוד יש לומר על למען תלמיד ליראה את די אלקיך כל הימים, דהנה באמת שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין ל"ט ע"ב), ואם כן מהיכן נדע לקיים המצות כיון שלא ראינו השכר ותכלית המצוה לכן נתנה התורה מצוה אחת מצות מעשר שהיא היפוך הטבע שנותן מעשר ומתעשר, ומזה נוכל ללמוד לכל התורה

וזהו למען תלמיד ליראה את ה"א כל הימים שיש שכר לפעולתיד", עכדה"ק.

והנה מה שכתב באך פרי תבואה דהאדם גם בשנותיו צריך לעשות כן שעל כל פנים יקדיש את חלק העשירי מימי חייו וכו', באמת מבואר כן בספר הגן שה"י קודם לו זמן רב, דמפורש בספר הגן שבשנותיו של האדם צריך להקדיש כל "העשירי יהי קודש לה", ומביא רמז טוב במקרא על זה, עיי"ש.

והנה עפ"י האך פרי תבואה שכתב "וחודש אלול הוא המעשר", אפשר לפרש עפ"י מאמר המשנה (ראש השנה פרק א' משנה א') באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה. דלכאורה מדוע דוקא באחד באלול. ולהנ"ל הכוונה, דמעשר בהמה אפשר לומר הכוונה בדרך רמז על נפש הבהמיות של האדם, שצריך האדם לעשרו ולקדשו בבחינת העשירי יהי קודש לה, כי בשנותיו של האדם שייך מעשר כנ"ל. וזהו באחד באלול ראש השנה "למעשר בהמה", פ"י לעשר ולקדש את נפש הבהמית שלו, ודו"ק.

ועפ"י האך פרי תבואה וספר הגן דשייך מעשר בגשמיות ומעשר ברוחניות, יובן ג"כ לענינינו כפל הלשון בפסוק "עשר תעשר", פ"י עשר בגשמיות (כפשוטו), תעשר ברוחניות, כנ"ל.

ועל דרך זה יש לבאר בטוב טעם ודעת הענין שקורין בדרך כלל פרשת ראה בתחילת חודש אלול, או שמברכים חודש אלול בפרשת ראה, עפ"י האך פרי תבואה הנ"ל דחודש אלול הוא בחינת מעשר של כל השנה (ואולי אין חושבים ניסן ותשרי כי הם בחיי ראש השנה ג"כ, כמבואר שם במשנה ריש מסכת ראש השנה) והנה בפרשת ראה כתיב פרשת מעשר וצדקה, עשר תעשר וגוי נתן תתן לו וגוי, וע"כ היות וחודש אלול הוא ג"כ בחינת מעשר של כל השנה ברוחניות כנ"ל, ע"כ קורין פרשה זו בחודש אלול או בשבת שמברכים בו חודש אלול, והבן.

ואפשר לבאר עוד הענין שקורין פרשת עשר תעשר (בפרשת ראה) בחודש אלול או בשבת מברכים אלול, לעורר על ענין "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה", וע"כ קורין פרשה זו, פרשת המעשר והצדקה, בחודש אלול או בשבת מברכים חודש אלול, כדי להזכירנו דצדקה היא אחת מגי דברים שמעבירין את רוע הגזירה.

ועפ"י ד האך פרי תבואה יתורץ ג"כ קושייתינו מדוע אמר לשון "היוצא" השדה שנה שנה, ולא אמר הצומח או לשון אחר, דהנה באך פרי תבואה שם הזכיר שאלת עשו (רש"י פרשת תולדות על פסוק איש יודע ציד) אבא היאך מעשרין את התבן ואת המלח, דהנה לפי דברי האך פרי תבואה מי שאינו נותן מעשר מעכב השפע מלירד לישראל, ועי"ז הוא בבחינת עשר ח"ו, דזהו כל רצונו של עשו הרשע שלא תרד השפע ליעקב ובניו אלא לעשיו ובניו, וע"כ באמת שאל אבא "היאך" מעשרין את התבן ואת המלח, והזכיר דוקא מלח, לרמז למה שאמרו רז"ל () מלח ממון חסר, פי' דשיטת עשו הוא, איך יכולין ליתן מעשר מכספו ומשדותיו, הלא עי"ז יחסיר ממונו, כי עשו אינו מאמין בזה דבאמת המעשר גורם שפע רב להנותן, רק לשיטתו הפסולה הרי ע"י המעשר מחסר ממונו ח"ו, וזהו שיטת עשו.

וזהו מה ששאל היאך מעשרין את התבן ואת המלח, הלא עי"ז יחסר ממונו. ומה שאמר "התבן" יתבאר לדרכינו עפ"י ד הרה"ק רבי מאיר'ל מפרימישלאן זי"ע על פסוק (שמות ה' ט"ז) תבן אין ניתן לעבדיך ולבנים אומרים לנו עשו, פי' בדרך המוסר, תב"ן מלשון תבונה, והכוונה, דאין לעבדיך תבונה לעשות תשובה כראוי, אמנם "ולבנים אומרים לנו עשו", מה ששערותינו מלבינים כבר, שהגענו לימי הזקנה, "אומרים לנו עשו", שמעורר אותנו לתשובה, עכדה"ק.

היוצא מדבריו הק' דתב"ן רומז לתבונה ודעת. וזה י"ל בטענת עשו, אבא היאך מעשרין את התב"ן, איך אפשר לעשר

אם אין לו תבונה להבין שע"י המעשר לא יחסר ממונו רק אדרבה יתעשר בזכותה, ואת המלח, איך אפשר לעשר אם ממונו נחסר כנ"ל דמלח ממון חסר.

נמצא דמי שאינו נותן מעשר מחמת שאינו מאמין בזה דע"י המעשר יתעשר עוד יותר, הוא בבחינת עשו ח"ו, ומי שנותן מעשר כראוי, יוצא מבחינת עשו כנ"ל.

ובזה נבין הפסוק, עשר תעשר את כל תבואת זרעך, וע"י המעשר שתתן יתקיים בך "היוצא השדה שנה שנה", דע"י המעשה תצא אתה מבחינת עשו שמרומז בתיבת שדה, דעשיו נקרא איש שד"ה (בראשית כ"ה, כ"ז). וזהו "היוצא השדה", דע"י שתתן מעשר תצא מבחינת עשו שנקרא איש שד"ה, כי שיטת עשו הוא שאין ליתן מעשר כי אינו מאמין דע"י המעשר יתעשר יותר.

ובזה יש לפרש הכתוב חסד לאומים חטאת, דחטא"ת מלשון חסרון, כמאה"כ קולע אל השערה ולא יחטי"א, וכן הוא אומר אני ובני שלמה חטאיים. וזהו חסד לאומים, אצל אומות העולם אם עושים חסד וצדקה, הוא אצלם בבחינת חטא"ת, שנדמה להם שנחסר ממנם עי"ז, אבל בישראל אינו כן, כי מאמינים שאדרבה ע"י הצדקה והמעשר מתעשרים עוד יותר כאמרם ז"ל עשר בשביל שתתעשר.

ובזה אפשר לפרש הטעם דשביעית פטור ממעשר, דהנה בשנה השביעית אין זורעים או חורשים את השדה, ואם יעשרו בשמיטה יאמרו בני אדם דאף שמעשרים אין השדה נותן השפעה ח"ו, וזהו שיטת עשו, ע"כ אמרו דשביעית פטור ממעשר, כיון שהוא הפקר, ודו"ק.

ואפשר לומר עוד במ"ש הכתוב עשר תעשר וגוי למען תלמד ליראה את ה' אלקיך, דלכאורה מדוע אמר כן במצות מעשר דוקא ולא במצוה אחרת, כמו אכילת מצה או הנחת תפילין

וכיוצא. אך י"ל הכוונה בזה, דאם האדם רוצה לדעת ולבחון אם יש לו קצת יראת שמים, יראה באיזה התלהבות הוא נותן כסף לצדקה ומעשר, שהיא מצוה יומית, שכל פעם שמרויח כסף צריך להפריש מעשר, וממצוה זו אפשר לראות אם יש לו יראת שמים, כי היא כור המבחן. וזהו למען תלמד, דעיי המעשר שתתן, תלמד ותבחין אם יש לך יראת שמים ג"כ, דאם נותן מעשר הוא סימן שהוא מאמין בהקב"ה ואם לאו ח"ו אינו מאמין בהקב"ה.

ואולי בגלל זה אמר הקב"ה אצל נתינת מעשר (') ובחנוני נא בזאת אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די, דאיתא בספה"ק זא"ת גימטריא צו"ס קו"ל ממו"ן שהם תשובה ותפילה וצדקה, ולענינינו יובן דהוא בחינת "ובחנוני", שהוא כור המבחן לאדם הנותן אם יש לו יראת שמים או לא, וזהו ובחנוני נא ב"זאת", דעיי המעשר תוכלו לראות את מצבכם בתשובה ותפילה וצדקה, דהא בהא תליא.

ובסיום הכתוב עד בלי די, י"ל דהנה רז"ל אמרו (שבת ל"א ע"ב) עד שיבלו שפתותיכם מלומר די, ויש לומר בדרך רמז כי ד"י הוא אותיות י"ד, דבנתינת מעשר וצדקה רואים בעליל יד ה', שהוא נותן עשירות בעד המעשר והצדקה, וזהו עד שיבלו שפתותיכם מלומר די, כיון שתתעשר בזכות המעשר והצדקה, ועיי' תאמרו ג"כ "ד"י אותיות י"ד, שתאמרו שרואים אתם בעליל יד ה'.

וכבר אמרתי מזמן דעיקר מלחמת ישראל נגד עמלק והכרתתו הוא ע"י מצות הצדקה והמעשר, דאמרו חז"ל גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, ומרומז בפסוק (שמות י"ז ט"ז) כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר. ופירש"י ומהו כס ולא נאמר כסא ואף השם נחלק לחציו נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו וכשימחה שמו יהי השם שלם והכסא שלם וכו'. ופירשתי עפ"י דאיתא

מהאריז"ל דבנתינת צדקה יש צירוף שם הוי", דפשיטת היד של הנותן הוא יו"ד, והי' אצבעותיו של הנותן הוא ה"א, וידו של המקבל הוא וא"ו, וה"א אחרונה הוא נגד ה' אצבעותיו של המקבל, וכתב האריז"ל דע"כ יש להקדים ליתן צדקה לעני לפני שהוא מבקש, כדי שיהי' שם הוי' ב"ה כסדרן. וע"כ הצדקה הוא עיקר המלחמה בעמלק, דהלא כבר כתבנו למעלה דעיקר שיטת עשו הוא נגד נתינת צדקה ומעשר, וע"כ הצדקה הוא עיקר המלחמה בעמלק. וזהו הענין דאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק, פי' עד שיתנו צדקה שגורמת לכריתת עמלק, והוא צירוף השם הוי' ב"ה כדברי האריז"ל הנ"ל, וע"כ ע"י שנותנים צדקה כמשפט וגורמים לצירוף שם הוי' ב"ה, ממילא נמחה עי"ז שמו של עמלק, כי זה לעומת זה עשה אלקים, כשזה קם זה נופל, כשיש עלי' להקדושה ונצטרף השם הוי' ב"ה, ממילא נופלת הקליפה ואז נזכה לגאולה בב"א.

וזהו האמור כאן בפרשת הצדקה (דברים ט"ו י"א) פתוח תפתח את ירך לאחיך לענייך ולאביונך בארצ"ך, רמז הכתוב בתיבת בארצ"ך, דע"י שפתוח תפתח את ירך ליתן צדקה ומעשר לעני, ממילא תזכה לקיום "בארצך", שתהיו כולם בארץ ישראל, כי גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה כנ"ל.

ועפ"י יבואר ג"כ פסוק הנ"ל ובחנוני נא בזא"ת שהוא רמז לתשובה ותפלה וצדקה כנ"ל, אם לא אפתח לכ"ס את ארובות השמים, שע"י התשובה ותפילה וצדקה יהי' לכם כל צרכיכם, ולא תחסרו כלום רק אדרבה והריקותי לכם ברכה עד בלי די, שתאמרו כבר די מרוב השפע בעזיהי"ת.

ועפ"י הפסוק וחטאך בצדקה פרוק, אפשר לפרש עוד ובחנוני נא בזא"ת, דהצדקה עושה הפעולה שזא"ת (תשובה ותפילה וצדקה) עושה, דכמו שתשובה ותפילה צדקה - שלשתם ביחד - פועלים להעביר את רוע הגזירה ע"י מחילת העוונות, כמו כן אפשר לפעול זה ע"י נתינת צדקה בעצמו כראוי, אלא

שלוה צריכים גם תשובה ותפילה כראוי.

ובאמת זהו ענין תשובה ותפילה וצדקה, שלשתם ביחד, כדאי שתהיי הצדקה באופן הגון ותפעול פעולתה כראוי, להשפיע שפע רב, צריכים לזה גם תשובה ותפילה, לזכות שתהיי הצדקה באופן הגון, לעני הגון ובלי שום ספיקות באמונה ח"ו, ועל זה צריכים להתפלל הרבה ולשוב בתשובה לפני הצדקה.

ויתבאר עוד סיום הכתוב עד שיבלו שפתותיכם מלומר ד"י, ד"י אותיות י"ד כנ"ל, דע"י שתתנו מעשר וצדקה לא תצטרכו לעולם לפשוט י"ד ח"ו שאחרים יתנו לכם, כי בזכות הצדקה והמעשר תתעשרו כנ"ל.

ובדרך אחר יש לפרש הכתוב עשר תעשר את כל תבואת זרעך, וגם לפרש הסמיכות לפרשת בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו וגו', וגם לתרץ כפל הלשון עשר תעשר, בהקדם מה שכתב בספה"ק אמרי נועם (פרשת בראשית, ד"ה לחבר) וז"ל: "שמעתי אומרים בשם הקדוש המגיד מקאזניץ זצ"ל לפרש הפסוק (תהלים ל"ג, י"ח-י"ט) הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו, להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב. כי אמרו ז"ל (תענית דף ח') פעם אחת הוי כפנא וגם היו צריכים חיים ורפואה ואמרו תרתי לא עבדא עיין שם בגמרא. ואמר הקדוש הנ"ל (המגיד מקאזניץ) אשר יש עצה לזה, כי הקב"ה מוסר אות עיין אל הצדיקים והמה מצרפין אות הזה בתוך אותיות מו"ת ונעשה מזה צירוף מעו"ת ונתבטל המו"ת ונמשך חיים ורפואה וגם פרנסה. וזהו הנה עין ה' אל יראיו, היינו שנמסר להם אות עיין ועי"ז להציל ממות נפשם וגם ולחיותם ברעב ופועלין שניהם יחד עכ"ד הקדושים.

ונראה להוסיף על פי דרכו בביאור הפסוק הנה עין ה' אל יראיו, דהנה כבר ביארנו למעלה דהאדם צריך לילך בדרכיו של הקב"ה, כמו שהקב"ה נותן השפעות טובות לכל העולם כולו,

לרעים ולטובים, כמו כן צריך האדם ליתן צדקה לכל עני שבא אליו, ולא יבחין בין עני לעני, רק העיקר לשים עיניו פקיחא על העני ליתן לו כל צרכו. וזהו הנה "עין" ה' אל יראיו למיחלים לחסדו, דיראי ה' המיחלים לחסדו לוקחים לעצמם את "עין" ה', שכמו שהקב"ה שם עינא על ברואיו להטיב להם, כמו כן יראי ה' שמים עיניהם על העניים ליתן להם צדקה, ואז באמת יכולים ליחל לחסדו, כי מדה כנגד מדה ייטיב עמהם הקב"ה, להציל ממו"ת נפשם, דצדקה תציל ממות, והביאור בזה, כיון ששם עינו על העני, עי"ז שם אות עי"ן בתוך תיבת מו"ת (כדברי המגיד מקאזניץ) ונעשה מעו"ת, ובשכר זאת גם "ולחיותם ברעב", כי הצדקה והמעשר גורמים שיתעשר, וזהו ולחיותם ברעב, ודו"ק.

ובזה נבין מ"ש עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר, פי' כי תיבת "עשר" היא צירוף של אותיות ע' ר"ש, והכוונה בזה לפי הנ"ל, דאם העשיר נותן עיניו להר"ש והעני, ונותן לו צדקה ומעשר, עושה בזה צירוף תיבת עש"ר כמובן, ובשכר זאת גורם כן למעלה ג"כ, דמדה כנגד מדה ישים הקב"ה עליו את עיניו ויתן לו מעו"ת ולא מו"ת ח"ו, כי אות ע' יכנס לתוך תיבת מו"ת כדברי המגיד מקאזניץ, וזהו בשביל שתתעשר, כי יהי תיבת מעו"ת ולא מו"ת.

וזהו הסמיכות לפרשת בנים אתם לה' אלקיכם, דשם כתיב לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת, ולזה המשיך בפרשה שלאחריה במצות עש"ר תעשר, דאם ברצונך שלא יהי מו"ת ח"ו, ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת, פי' שלא תפריד בין תיבת עי"ן למות, רק יהי צירוף מעו"ת, אז העצה לזה עש"ר תעשר, שתתן מעשר וצדקה, ותשים עיניך על העני, ומדה כנגד מדה ישים הקב"ה עינא פקיחא עליך, ותנצל מן המות, והבן.

ואפשר לומר עוד בדרך זה, דהנה בספה"ק אמרי נועם

(בראשית שם) כתב על דברי המגיד מקאזניץ הנ"ל וזה לשונו :

"והנה כבר ביארתי במקום אחר לאשר חודש תשרי הוא בבחינת שמאלו תחת לראשי והמה ימי ראש השנה ויום הכיפורים, אבל חג הסוכות הוא וימינו תחבקני, ונכלל בחודש הזה ימין ושמאל שהוא המשכות חיים וגם עשירות, כמ"ש אורך ימים בימימה ובשמאלה עושר וכבוד, וכמו שרמזנו אשר תשר"י ראשי תיבות ש'מאלו ת'חת ר'אשי י'מינו ת'חבקני, וכל זה היא ע"י המשכות אות עי"ן נמשכו שניהם יחד. ע"כ הקריבו עי"ן פרים, וגם בשמ"ע מכוונין שם של עייני"ן, וזהו לעיני כל ישראל היינו ע"י המשכות העי"ן עי"ז בראשי"ת ב"א תשר"י שנמשך השמאל והימין שהוא חיים ועשירות. ויש לרמז בקרא וישכון ישראל בטח עין יעקב, היינו ע"י יעקב שהיא כללות עי"ן נפשות נמשך העי"ן ועי"ז אל ארץ דגן ותירוש רומז על פרנסה אף שמיו יערפו טל רומז על חיים טל של תחי', והרמז שמיי"ו יערפ"ו ט"ל עולה במספר לעיני"י כ"ל ישראל"ל, ונרמז בקרא עוצם עיניו מראות ברע, היינו ע"י שמעצים עיניו מראות ברע עי"ז ממשיך העינא פקיחא דלעילא אות עי"ן, וע"כ ר"ת של עיוצם עיניו מראות ברע עולה יעק"ב וס"ית הם אתון מעו"ת שנמשך העי"ן ונעשה צירו. מעו"ת כנ"ל", עכדה"ק.

ולדרכינו יש להוסיף לדבריו בביאור הקרא עי"ן יעקב אל ארץ דגן ותירוש, דהרי כתב דעי"ן יעקב רומז לכללות עי"ן נפשות, ולדרכינו י"ל, דאם שם העשיר עיניו לעני ונותן לו כי יודע שיעקב הוא כללות ע' נפשות, ואסור לו להפריד את עצמו מאחיו העני רק צריך לשים עינו עליו וליתן לו כל צרכו, ובזכות זה יזכה "אל ארץ דגן ותירוש", שיתעשר בזכות הצדקה ובזכות מה שנתן עינו על אחיו העני.

וזהו ג"כ יש לבאר לעיני כל ישראל בראשית, דאם יש לו עינא פקיחא על כל ישראל להטיב לעניים, זוכה להשפעות טובות כדברי האמרי נועם, בראשית, שבשבילו נברא העולם

כמאמרם ז"ל בשביל התורה ובשביל ישראל שנקראו ראשית, דזהו עיקר התורה להטיב עם ישראל וכנ"ל.

ועפ"ד האמרי נועם דבסוכות המשיכו אות עי"ן ע"י הקרבת העי"ן פרים, י"ל דזהו הענין שמובא מהאר"י הקדוש זי"ע להרבות בצדקה בערב סוכות, והכוונה בזה לדרכינו, כי בסוכות מקריבים עי"ן פרים וממשיכים בזה את העי"ן ליתן לעניים ג"כ. וע"כ מעורר אותנו העי"ן לשים עי"ן על העני ג"כ, וע"כ יש להרבות בצדקה בערב סוכות.

וזהו ביאור הקרא בפרשתינו (ט"ו, ט"ו) ורעה עינד באחיד האביון וגוי והי' בך חטא, חט"א מלשון חסרון כמו שכתבנו למעלה, והכוונה כנ"ל שיחסר אות עי"ן מתיבת מעו"ת ויהי מו"ת ח"ו, וממשיך הכתוב, נתון תתן לו - פירש"י בינו ובינד, פי' דהצדקה טובה לו ולך, לאמור פירש"י עצה לטובתך אני משיאך, לעניך פירש"י ביו"ד אחד, לשון עני אחד הוא, וצ"ב הכוונה.

ולהנ"ל יובן הכוונה, דרצונו לומר עני"ך אותיות עינ"ך, דעי" שיתן לו יהי' לך ג"כ אות עי"ן לשומו בתוך תיבת מו"ת ויהי' מעות, וזהו עני"ך, וזהו מ"ש רש"י שהוא לטובתך.

ועל כן נסמכה מצות שמטיטה למצות מעשר, דמעשר של עי' (שימת העי"ן על העני) הוא ז', שנת השמיטה, והרמז בזה שיש לשום עין על העני בשנת השמיטה שהוא מעשר מעי"ן.

ובזה יש לפרש מאה"כ (שמות כ"א, כ"ד) עין תחת עין וגוי, פי' בשכר שאתה שם עינ"ך על העני לפרנסו, עי"ז ישים הקב"ה אות עי"ן בתיבת מו"ת ויהי' צירוף מעו"ת, ותזכה לעשירות.

וזהו ג"כ כוונת הפסוקים (ויקרא כ"ד י"ט-כ"ו) ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו וגוי עין תחת עין וגוי כאשר יתן מום באדם כן יתן בו. פי' דמדרך בני אדם שאינם רוצים ליתן צדקה לעני, פוסלים אותו באמרם שאינו עני הגון, ועי"ז

רוצים לפטור את עצמם מליתן לו צדקה, וזהו ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו, שצריך העשיר לידע דאם הוא נותן מום בעמיתו, לומר שהעני אינו הגון וכדאי ליתן לו צדקה, עיין תחת עיין, אז במקום שאינו שם עיניו על העני ליתן לו די מחסורו אשר יחסר לו, אז גם הקב"ה לא ישים עליו עיין ח"ו לשום אות עיין בתוך תיבת מעו"ת, כאשר יתן מום באדם כן יתן בו, משא"כ אם ישים עינו על העני ליתן לו כל צרכו, אז מדה כנגד מדה ישים עליו הקב"ה את עיניו ויתן אות עיין לתוך תיבת מו"ת ויהי תיבת מעו"ת.

וזהו לדרכינו ג"כ כוונת הכתוב שהביא האמרי נועם, עוצם עיניו מראות ברע, דאם יעצים עיניו מראות ברע העני, שלא יאמר שאין העני הגון וראוי לתת לו צדקה ומעשר, אז מדה כנגד מדה יתן לו השי"ת ג"כ אות עיין, ויהי צירוף מעו"ת.

וזהו ג"כ מ"ש כאן בפרשת ראה, ורעה עינך באחיד האביון, שתתן עיניך ותאמר שאינו ראוי ליתן לו צדקה, עי"ז תגרום והי' בך חטא, כנ"ל דחטא מלשון חסרון, פי' עי"ז יחסר אות עיין מתיבת מעות וישאר תיבת מו"ת ח"ו, ע"כ נותנת התורה עצה, נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך, שזהו לטובתך, שתתעשר ותחי' לאורך ימים ושנים, בשכר מצות צדקה.

וזהו י"ל עוד בתיבת "עשר" תעשר, "עשר" ראשי תיבות עיני ש"ר, פי' שהעני יהי' השר שלך, ותתן לו כל צרכו, אז תזכה "תעשר" ר"ת תהי' עושר, דע"י שתפשוט את ידך להעני קודם, כמו שמכבדים איש שר וחשוב ליתן לו את היד, בשכר זאת תזכה לקיים שם הוי' ב"ה בשלימות, ועי"ז תזכה לקיום "תעשר" שתתעשר ויהי' לך כל טוב.

ובמה שכתבנו למעלה בביאור הכתוב כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק, נראה לי כעת לומר עוד בזה, כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר (שמות יז, טז)

וצ"ב שייכות יד למלחמת עמלק.

ואפ"ל בהקדם הפסוק, דהנה כתיב (דברים כו, טו) השקיפה ממעון קדשך מן השמים וגו', ואיתא במדרש (שמי"ר מא, א, מובא ברש"י בראשית יח, טו) כל השקפות הן שלא לטובה חוץ מן השקיפה ממעון קדשך (דברים כו, טו) שהיא לטובה.

וצ"ב למה דוקא במצות מעשר (דכתיב קודם לפסוק זה, כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתי ללוי וגו') אנו זוכים להשקיפה כו' שהיא לטובה.

ואפ"ל בהקדם הגמרא (תענית דף ט"ו) כי השקיפה הנאמר במעשר הוא לטובה כי מצוה זו אינה צריכה להיות לשמה, שמצות צדקה אפשר לקיים אף שלא לשמה כמבואר בר"ה (דף ד) הנותן סלע לצדקה על מנת שיחי' בני הרי זה צדיק גמור.

אמנם הנה מצינו במצות מעשר שנאמר מתן שכרה בצדה, כמאמר הכתוב ובחנוני נא בזאת אם לא אפתח לכם ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די. וכן אמר הכתוב (דברים י"ד כ"ב) עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגו', ודרז"ל (תענית דף ט"ו ע"א) עשר בשביל שתתעשר.

ומ"מ אנו רואים כמה פעמים שיש אנשים שנותנים צדקה ומעשר ואפ"ה אינם מתעשרים, ומדוע באמת אינם מתעשרים, הלא התורה הבטיחה עשר תעשר - עשר שבשביל שתתעשר.

אך התירוץ על זה עפ"י"מ שמצינו שביקש ירמ"י על אנשי ענתות הכשילים בעניים שאינם מהוגנים (עיין ב"ק דף ט"ז ע"ב), וצריכים לחפש הרבה מאוד עד שמוצאים אנו עני הגון באמת, תלמיד חכם וירא שמים שאז חשובה הצדקה שנותנים לפני הקב"ה.

וידוע הסיפור שהביא בספה"ק היכל הברכה פרשת ואתחנן (על פסוק הטיבו כל אשר דברו), מהרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפאלי זי"ע, וז"ל:

"וסיפר לי מורי חמי הצדיק המפורסם מוהר"ר אברהם מרדכי מפניטשוב ששמע מאיש אלקים קדוש מוהר"ר ר' זוסיא מאניפאלי שסיפר לו איך בעניותו היה שמש בעיר אוסטראה והיה דרכו להתענות שנים ושלשה ימים, ואחר כך היה הולך לבקש מאיזה בעל הבית שיתן לו על לחם להשיב נפשו. ופעם אחד אמר בלבו שזהו חסרון אמונה לילך ולבקש לחם אלא יבטח באלקיו באמונה שלימה שלא יחסר מזונו, ופעם אחד התענה שלשה ימים כדרכו ואחר התענית לא היה מי שיתן לו מעט לחם והלך והתענה עד שהיה קרוב למות ולא היה מי שיתן לו שום דבר, והיה רעש גדול למעלה ולא היה בכל המקום מי שיזדמן לפניו זה המצוה הגדולה לקיים נפש קדוש כזה. כי לא היה אפילו אחד שיהיה ראוי לזה אף שהיו שם אנשים כשרים הרבה לא היו ראויים למצוה זאת שישלח לו השם יתברך דורון כזה כמבואר בזוהר (ויקהל דף קצ"ח ע"א), וברא לו השם יתברך שני דדין בפיו, אחד הוציא דבש ואחד הוציא חלב, ושלשה חדשים היה ניזון מזה הדבש וחלב שהיה יונק מן הדדין שבפיו, ואחר עבור שלשה חדשים בא אליו אחד ואמר לו זוסיא קח לך ששה גראשין וקנה לך לחם אזי ברגע נפסק זה הדבש וחלב, כך סיפר הצדיק בפיו למורי וחמיי", עכ"ל בספר היכל הברכה.

ובאמת צריכים להתפלל הרבה על זה שימצא עני תי"ת הגון שתהא הצדקה חשובה לפני הקב"ה.

ונראה עפ"יז לפרש הפסוק בפרשת בשלח (שמות יז, טז) שאנו קוראים אותו בשבת הבעל"ט (פרשת זכור), כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר, וצ"ב שייכות "יד" למלחמת עמלק.

ואפ"ל, דהנה יד רומז לצדקה ומעשר שנותנים ביד, ובא הכתוב לרמוז דע"י מצות צדקה נלחמים בעמלק, כי הצדקה היא מפלתו ומפלת כל שונאי ישראל, כמ"ש רז"ל (בבא בתרא דף י')

אין ישראל נגאלים אלא בזכות הצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה.

וזהו ביאור הכתוב כי יד על כס י-ה, שמצות צדקה הניתנת ביד, היא עולה על כס י-ה, שעולה עד כסא הכבוד, ומעוררת "מלחמה לה' בעמלק", כי היא עיקר המלחמה לה'. ויש לרמוז עוד בזה, דהנה הכסף וזהב שייכים להקב"ה כמאמר הכתוב לי הכסף ולי הזהב נאום ה', אמנם אחר שנותן האדם צדקה ומעשר, שייך הכסף אליו, וע"כ אף שהמלחמה נגד עמלק הוא "לה'", דעיקר מפלת שונאי ישראל צריכה לבוא מהקב"ה בעצמו, מ"מ נתן לנו הקב"ה ענין "יד" שרומז לצדקה ומעשר, דע"י צדקה ומעשר שאנו נותנים מעוררים אנו למעלה מלחמה לה' בעמלק מדר דר, ובשכר זאת נזכה לגאולה השלימה בב"א.

וידוע מאמר המדרש על פסוק ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידיים, מלמד שרפו ידיהם מדברי תורה. וראוי להבין הכוונה שרפו ידיהם, מה שייך תורה ליד, הלא דברי תורה לומדים בפה, והול"ל שרפו פיהם מדברי תורה.

אמנם הכוונה הוא שתומכי תורה רפו ידיהם מליתן צדקה^א, ועי"ז רפו הלומדי תורה, כמו שארז"ל אם אין קמת אין תורה, ואז ויבא עמלק וילחם עם ישראל.

הנשמע מזה שע"י הצדקה מעכבים עמלק שבכל דור ודור להלחם עם ישראל, ואדרבה עיקר מלחמת עמלק הוא שהתומכי תורה לא יתנו לתלמידי חכמים צדקה ומעשר, ועי"ז רוצה להתגבר ח"ו, וזהו עיקר המלחמה לה' בעמלק מדר דר.

ויש לומר עוד דזהו שסיים הכתוב "מדר דר", דכתיב ד"ר חסר בלי וא"ו, ויש לומר הרמז בזה, דתיבת צדקה עם האותיות והכולל בגימטריא ד"ר, ורמז הכתוב כאן דעיקר מלחמת עמלק

^א ובתניא קדישא (באגרת התשובה פ"ג) ובאגרא דפרקא (של בעל בני יששכר) אות קפ"ז כתבו דדוקא מי שלא חטא ונותן צדקה כדי לקיים המצוה, מוגבל לחומש, אבל מי שחטא, "וחטאך בצדקה פרוק" וכל אשר לו יתן בעד נפשו, ולא יגרע מרפואת הגוף שמוציאים אז כסף בלי צמצום כלל וכלל, עכת"ד.

בישראל הוא שלא יתנו צדקה, כי יודע שעיקר מפתו תלוי בצדקה שישראל נותנים, ודו"ק.

ואפ"ל עוד בדרך אחר קצת בביאור הכתוב מלחמה לה' בעמלק מדר דר, דהנה איתא בזוהר הקדוש על פסוק זה (דף ס"ז) מלחמה לה' בעמלק מדר דר, אמר ר' יהודה בכל דרא ודרא בכל דרין דאתיין לעלמא לית לך דר דלית בהו מההוא זרעא בישא וקב"ה אגח בהו קרבא, רבי יצחק אמר ועליהו כתיב יתמו חטאים מן הארץ, עיי"ש.

עוד איתא בזוה"ק (ח"ב דף קכ:) דערב רב אינון יין דנתנסך לעכו"ם, ומנהון משומדים מינים ואפיקורסים משומדים לעבירות שבכל התורה כולה.

ובספה"ק אור החמה (פי' נשא בשם הרמ"ק) כתב וז"ל, הערב רב הם גויי הארץ נשמת החיצונים. ושם (על זוה"ק משפטים דף ק"כ ע"ב) וז"ל מלחמה לה' בעמלק שהם ערבוביא בישא שכולם נתערבו אלו באלו וזרע עמלק נתערב בהם ויש רשעי ישראל שהם נחשבים מכולם שהם פריצי ישראל מהרסיך ומחריביך ממך יצאו וכו'.

ובבני יששכר (מאמרי חודש אדר) כתב, כתות הערב רב אשר בקרבנו הם יושבים, מינים מוסרים אפיקורסים, הן המה משורש עמלק הדעת דסטרא אחרא ער"ב ר"ב גימטריא דע"ת כאשר תראה בדורות הללו אשר בעוה"ר נתרבה האפיקורסות, וגם אותן דקיימין כלי חמס על ישראל לפשוט את עורם מעליהם בעצות רעות בחוקים לא טובים וד"ל, ע"כ. ועי' בספה"ק תולדות יעקב יוסף פרשת נשא.

ובזוהר חי פי' בראשית (דף קי"ג) כתב וז"ל, ועתה רוב הדור עם הראשים שלהם הם מערב רב, ע"כ.

ובספר דברי חיים בהשמטות לפרשת ויקהל כתב וז"ל, דלפני ביאת המשיח יהיו רוב הרבנים מהערב רב כו', וז"ל הדברי חיים שם: כי ישראל בעצמן קדושים אך הערב רב כל חסדים דעבדי

לגרמייהו עבדו כנראה בעליל שהרבנים והחסידים והבעלי בתים שבדור המה בעוה"ר רובן מערב רב ורוצים לשרור על הציבור וכל מעשיהם רק לגרמייהו לקבל כבוד וממון ולכן אין להתחבר רק אם עובדים באמת שמוסרים נפשם לדי' לא לקבל שום תועלת לעצמם, ע"כ עיי"ש עוד².

ונמצא מכל זה דברים נוראים, דרוב הרבנים ובעלי בתים הם של הערב רב, וצריכים ללחום נגדם במלחמה גדולה, ובעוה"ר לא די שאין נלחמים נגדם אלא הרבה אנשים יש להם קשר אתם ובונים להם בנינים ופלטרין גדולים, ונותנים להם ממון כסף רב, ויש להם שם כבוד ויקר וגדולה, והצדיקים האמיתיים המקושרים לה' יושבים בעניות ל"ע וא"א להם לפעול ולעשות לצרכי שמים כראוי, להרבות פעלים לתורה וליראת שמים.

ועל פי זה אפשר להבין מ"ש בספה"ק היכל הברכה (בפרשת ואתחנן הנ"ל על פסוק הטיבו וגו') וזה לשונו: "ואני תמהתי על בעלי בתים הכשרים למה ישנו כל הלילה ויבלו ימיהם בהבל למה לא יעמדו באשמורת לומר תהלים וחצות כפי כחם ואחר כך ילכו להתפלל מלה במלה בכוונת הלב, כל חד כפום שיעור דיליה, ואם הוא בר הכי ללמוד על כל פנים משניות, למה ימנע עצמו מזה

² ועיין ברעיא מהימנא פרשת נשא וז"ל, א"ל רעיא מהימנא באומאה עלך בשמא דיקו"ק לא תאחר בכל יכולתך דהא אנא בצערא סגי, ויפן כה וכה וירא כי אין איש עוזר לי לאפקא לי מהאי צערא בהאי גבורה דאתמר עלי ויתן את רשעים קברו, ולא אשתמדוען בי ואני חשיב בעינייהו בין רב רשיעיא ככלב מת דסרח בינייהו דחכמת סופרים תסרח בינייהו בכל קרתא וקרתא ובכל אתר דישראל מפוזרין בין מלכוון ואתהדרו אינון ערב רב רעיין על ישראל עאנא דקבי"ה דאתמר בהו ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם ולית לון יכולת למעבד טיבו עם ת"ח, ואנשי חיל ויראי חטא מסובבים מעיר לעיר ולא יחוננו, ומחרימין ערב רב בינייהו ולא יהבין לון באתרין סגיאיין אלא דבר קצוב דלא יהא תקומה לנפילו דלהון ואפיי חיי שעה, וכל חכמים ואנשי חיל ויראי חטא בצערא בדוחקא ביגונא חשיבין ככלבים, בניס המסולאים בפז איכה נחשבו לנבלי חרש בראש כל חוצות, דלא אשכחו אכסניא בינייהו, ואינון ערב רב אינון עתירין בשלוה בחדווא בלא צערא בלא יגונא כלל, גזלנין מארי שוחד דאינון דיינין רישי עמא, כי מלאה הארץ חמס מפניהם, עלייהו אתמר היו צריה לראש, באומאה עלך זמנא תניינא, ע"כ.

ולומר איזה דפין מן הזוהר הקדוש כי כל דיבורים אלו הם קישוטי הנפש חיים לנפשו למה לא ילחם עם חלק הרע שבנפשו המונע אותו בחכמות זרות ואם ההתחלה יהיה לו קשה שלא יטעום אלא מרירות, סופו יהיה לו אור וחיות ומתיקות וחיים לנפשו בזה ובבא וכו'. ואם יסמוך בעל הבית הכשר שהוא מתומכי התורה בוודאי אין דבר גדול בעולם מן מי שהוא תומך התורה אבל זעירין אינון, ועוד שיש הרבה טועין ומטעין ואם אין לו זכות לא יזכה לזה אלא ידבק עצמו בשד יהודי שהוא תלמיד חכם, והרבה צריך בקשות ורחמים בבכיה שיזכה לדבק עצמו בתלמיד חכם אמת וצדיק, ולזה לא יזכה אלא על ידי זכויות הרבה ותפלות ותחנונים כי מן השמים אין נותנים שום דבר קדושה ומצוה אלא על ידי זכות הקדום וטורח ובקשות ותפלה" ע"כ.

והכוונה במ"ש ואם אין לו זכות לא יזכה לזה אלא ידבק עצמו בשד יהודי שהוא תלמיד חכם, י"ל ג"כ כנ"ל, דיכול להיות שהוא תלמיד חכם אבל עדיין יכול להשתייך ח"ו לכת הערב רב והסטרא אחרא רח"ל, וע"כ צריך לזה זכויות הרבה ותפלות ותחנונים שיזכה לדבק עצמו בתלמיד חכם אמת וצדיק, וד"ל.

וכמה נוראים הדברים שכתב בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פרשת נשא, ד"ה העולה) וז"ל:

"העולה מזה דראוי העושר לילך אל החכם לקבל ממנו חכמה כמו שהחכם הולך אצל העושר לקבל ממנו חסד מעשרו כי זה תכלית הבריאה כמ"ש במדרש (שוחר טוב) (תנחומא משפטים ט') על פסוק ישב עולם לפני אלקים ר"ל שאל שיהיה כולם שוין בעושר וחכמה שלא יצטרכו לקבל זה מזה, והשיבו רוח הקדש אם כן חסד ואמת מן ינצרוהו, כי במה יזכה זה עם זה, משא"כ עכשיו החכם מקבל חסד מהעושר והעושר מקבל מן החכם תורה וחכמה הנקרא אמת, ובשכר שמשפיעים זה לזה בחכמה ובעושר כך מלמעלה יורד השפע וכמ"ש בש"ס ולמוכיחים יונעם ועליהם תבוא ברכת טוב, כל זמן שתוכחה בעולם ברכה בעולם וכו' (תמיד

כ"י ע"א) ור"ל שגורם שפע כנ"ל, וכמ"ש בתיקונים (תיקון מ"ד) יעו"ש".

"ובזה יובן חסד ואמת נפגשו, ר"ל כשעושין להשפיע זה לזה החכמים מקבלין חסד מהעושר והעשירים שומעין חכמה ומוסר הנקרא אמת מהחכמים שהוא עיקר התכלית כמ"ש חסד ואמת מן ינצרוהו כנ"ל, אז גורמים לייחד ב' מדות הגורמין שפע וברכה בעולם, וזהו צדק ושלוש נשקו" וכו'.

"ובזה יובן דברי נעים זמירות ישראל בפתח דבריו, למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק יתיצבו מלכי ארץ וגו' ור"ל שלא אמר זה דרך תרעומות להתרעם למה רגשו וכו' רק שאמר דרך מוסר לעמו ישראל בטוב טעם ודעת להבינם למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק להתעולל עלילות בריק והבל על בחירי אומה ישראל, כאשר באזינו שמענו עלילות שונאינו בכמה מיני תחבולות אין מספר להעלותן אשר האומות מעלילין והם המוני האומות הנקראים גוים שרגשו וגם השרים של המדינה מאומות העולם הנקראים לאומים יהגו ריק, היאומן כי יסופר להאמין מחכמי אומות העולם על דברי הבל וריק כזה, אבל זה נמשך מצד כי יתיצבו מלכי ארץ מאן מלכי רבנן (גיטין ס"ב ע"א) שמעמידן על פי השר שארץ שלו, וזה שנצב לרב שנקרא מלך על פי מלכי ארץ שהארץ והעיר שלו אחר חורבן הבית [ותיבת מלכי משמש לכאן ולכאן] ויתיצבו מלכי ארץ ורוזנים שהם המנהיגים של הרב הנ"ל נוסדו יחד על ה' ועל משיחו, כי מיד יועצים עצות על ה' בענין מאכלות אסורות להעביר שוחטים טובים ולהעמיד רעים לפי רצונו וכיוצא בזה לפי מה שראתה עיני ועל משיחו שהם הלומדים העוסקים בתורה ועבודה איך לגרשם מהעיר ולבטל מנין שלו יעשו כעובדא דאחו המלך שאחו בתי כנסיות ובתי מדרשות ואמר אם אין חכמה אין הקב"ה משרה שכינתו בישראל שנאמר חתום תורה בלימודי וכו' (ישעיה ח'), ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו, ור"ל כי עצתם איך להשליך עבותות האהבה שבינם לבינו ית' ע"י שיש להם מקום מיוחד להתלמד ולהתפלל ולהסיר

מוסרותימו שע"י תורה ומוסר כולם נכנעים לפניהם ולהסיר עול מעלינו זהו תוכן עצתם".

"והנה באלו יש ב' כתות כנ"ל שיש יראי השם לשם שמים וכנ"ל, ובזה אמר יושב בשמים ישחק ר"ל כי זה שהוא ברום המעלות בשמים שכבר נתקשר באהבה ית' גם עתה ישחק וישמח ולא יחוש כלל לעצתם, משא"כ אד' ילעג למו, כי כת ב' הנ"ל שהי במדרגה תחתונה הנק' אד' כנודע שלא היה לשם שמים רק ליטול את השם שהוא מחסידי ארץ, וכעת שרואה שיועצים עליהם הרוזנים וכו' מיד הוא עצמו ילעג למו על היראים כדי שלא ימצא בו שום דבר מחסידים שלא ילכד בעצת רוזנים, וזה הוא השמירה של מעלה לבל יכנס פנימה כל מי שיהי כי מי שאינו הגון אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו כדי שיהיו נרפים מהתורה והעבודה לכוונה הנ"ל, אבל ואני נסכתי מלכי על ציון הר קדשי, ור"ל שדוד אמר על עצמו ואני שעמדתי בנסיון כל הבזיונות והשפלות וכעת אני נסכתי מלכי שאינו נצב ממלכי ארץ עפ"י השררה רק ואני נסכתי מלכי שהוא אלקי עולם ה' על ציון הלומדים המצויינים בהלכה שעיקר מלכותי ונסיכותי הוא על הלומדים העוסקים בתורת ה' ועבודתו כמ"ש חבר אני לכל אשר יראוך וכו' (תהלים קי"ט) ועל זה הוא סמוך לשון חיבור כמו ועליו מטה מנשה (במדבר ב') כי הם נטורי קרתא (פתיחתא דאיכ"ר א') וא"צ לומר שלא לגרשם מהעיר רק שהם עיקר ממשלתי. וגם על הר קדשי שהם ראשי קציני אלופי ישראל שהם נקראים הר והם גורמים קדושתו כמ"ש (דברים ב') ויהי כאשר תמו וידבר ה' אלי שאין קדושת שמו על נביאים כי אם בזכות ישראל ומה שהעמיד ית' אותי לנסיך ומלך הוא בזכות ישראל שהם נקראין קודש ישראל לה' ראשית תבואתו (ירמיה ב') וחס על כבודם שיהיה להם רועה נאמן לבל יגיס דעתו עליהן כמו שאמרו (יומא כ"ב ע"א) אין ממנין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלוין אחוריו", עכלה"ק הנוגע לענינינו.

רואים אנו ג"כ מדברי התולדות יעקב יוסף שהצדיקים ועובדי ה' יושבים בעניות ובדחקות משא"כ אותם שדורשים רק כבוד עצמם יושבים על מי מנוחות ולא חסר להם כלום וכנ"ל.

ולכן צריך באמת סייעתא דשמיא גדולה לזה, שתהיי הצדקה שנותן באופן ראוי והגון, שיתן לעני הגון ת"ח וירא שמים שאינו שייך לכת הערב רב רח"ל. וזהו מרומז כאן בפסוק "כי יד על כס י-ה", פ"י כדי שתהא המצוה שנותן צדקה ומעשר על כס י-ה ויהיי הכסא שלם, צריך האדם לדעת שהוא **מלחמה לה'**, כי הס"מ מסמא את עיניו ואומר לו על העמלקים שהם צדיקים, ולהיפך על הצדיקים אומר לו שאינם צדיקים אמיתיים רק מהערב רב רח"ל, וזהו מדור דור שהמלחמה הזאת הוא מדור דור, שעל כן לא זכינו לגאולה השלימה בדורות הקדמונים אע"פ שהיו צדיקים גדולים וקדושים, מ"מ עדיין לא זכינו לגאולה, והטעם בזה כי הצדקה אינה באופן הראוי, מחמת עצת היצה"ר שהוא עמלק, ויודע שבזה תלוי עיקר מפלתו כנ"ל.

ודבר זה מרומז בפסוק השקיפה ממעון קדשך מן השמים, וצ"ב למה לא אמר בלשון שהשי"ת יראה, "ראה" ממעון קדשך מן השמים. אך התירוץ על זה הוא שיש כמה אופנים של ראייה, ובחינת השקפה הוא ראייה חזקה, והכוונה בזה, אם כשנותן מעשר וצדקה ג"כ משקיף ומחפש ליתן לצדיק באמת, אז השי"ת נותן לו ג"כ מדה כנגד מדה.

ומתורץ קושייתינו מדוע יש כמה וכמה אנשים שנותנים מעשר וצדקה ואין רואים שיתעשרו, אך הטעם בזה כיון שאין המעשר והצדקה באופן הראוי כדת וכדין, וע"כ גם לא זכינו עדיין לגאולה אף שאמרו רז"ל גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, והרי בכל הדורות נתנו ישראל צדקה ומעשר, אך לזכות לזה שיהיי צדקה הגונה כראוי צריכים זכותים גדולים, וע"כ עדיין לא נושענו.

ומבואר לפי"ז ג"כ מ"ש השקיפה ממעון קדשך מן השמים, דהשקפה היינו הבטה חזקה, והכוונה שהקב"ה משקיף ממעון

קדשו מן השמים לראות אם נותנים צדקה ומעשר כראוי, שעיי"ז מקיימים מחיית עמלק ושיהי' כסאו שלם.

ובזה יש לפרש הפסוק ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה, פי' ושביה בצדקה שצדיקים האמיתיים כאילו שהם בשביה' אצל הרבנים ובעלי בתים ששייכים לערב רב כנ"ל, ועיי"כ סיים הכתוב **בצדקה**, שצריכים סייעתא דשמיא ליתן צדקה לצדיקים אמיתיים ולתלמידי חכמים ויראי שמים.

ויובן ביותר על פי מה ששמעתי מת"ח וחסיד אמיתי ששמע מהרבי מליובאוויטש זי"ע שצדקה צריכים ליתן לכל אחד, אבל סכומים גדולים צריכים ליתן ליחידי סגולה. ולפרש קצת דבריו הקי' י"ל, כי הרודף צדקה הקב"ה ממציא לו מעות ובני אדם מהוגנים לזכות בהם כדי לקבל עליהם שכר, ועיי"ז זוכה ג"כ לבנים בעלי צדקה וחסד.

ויש לומר עוד רמז בפסוק הנ"ל כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר, דתיבות "יד על" עולים מספר קי"ד, ויש בזה רמז לשם יב"ק (ר"ת יעננו ביום קראנו) עם ב' ידות, רמז ליד הנותן ויד המקבל, דעיי מצות צדקה מקשרים ומשלבים שמותיו הקי' של הקב"ה¹. ויש לומר עוד דתיבות כ"ס י"ה בגימטריא צ"ה, שהוא מספר ב' שמות הקדושים שיהיו לעתיד לבוא, אדנ"י יהי"ה (ככתוב ביום ההוא יהי"ה ה' אחד ושמו אחד), ולרמז כנ"ל דגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, דעיי הצדקה גורמים שתהי' הגאולה וישולבו ב' שמות הקי' אדנ"י יהי"ה.

ועפיי"ז יש לפרש מ"ש בבעל הטורים על פסוק מלחמה לה' בעמלק מדר דר - **מדר דר בגימטריא לימי משיח**. ועיין רשי

¹ שהצדיק בעצמו כל בקשותיו הם לצורך הכלל, כדאיתא במשנה (סוכה ל"ו:), ארי"ע צופה הייתי ברבן גמליאל ורי' יהושע, שכל העם היו מנענעים את לולביהם והם לא נענעו אלא באנא ה' הושיעא נא, וראיתי בספרים לפרש היינו שרוב העולם מבקשים על הפרנסה והם בקשו רק על ישועה כללית של כל ישראל.

² כידוע מספה"ק דשם יב"ק הוא מספר שמות הוי' אדנ"י אהי'.

שכתב כי יד וכו' נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו, וכשימחה שמו יהיה השם שלם והכסא שלם וכו'. והכוונה בזה לדרכינו, דע"י הצדקה שנותנים ביד גורמים בזה לקרב את הגאולה, וזהו שכתב בעה"ט **מדר דר בגימטריא לימי משיח**, דכל זה נעשה ע"י כי יד על כס י"ה כנ"ל.

ובזה יש לפרש הפסוק בפ' ויקהל שתי ידות לקרש האחד משולבות אשה אל אחותה. פ"י שבא הכתוב לרמוז **דשתי הידות**, של הנותן ושל המקבל, צריכים להיות **משולבות**, ולא יהי פירוד בין הדבקים ח"ו, ושניהם - הנותן והמקבל - צריכים לכוון הכוונה של השם הוי' **לקרש** אותיות **קשר**, שיהיו מקושרים אחת אל אחת כנ"ל.

ואפ"ל עוד ברמז הכתוב, **קרש** אותיות **קשר**, רומז לקשר של תפילין של הקב"ה כמבואר בברכות (דף ז) עה"פ (שמות לג, כג) "וראית את אחורי" הראהו קשר של תפילין שבראש, ובתרגום יונתן (שם) כתב, הראהו קשר תפלה של יד, תפילין של ראש מכוון נגד מצוות התלוין במת, ותפילין של יד מכוון נגד מצוות התלוין בלב וביד כמו שאנו אומרים בלשם יחוד, ועיין תיקו"ז (תיקון כב, סה:), וע"י מצות תפילין התלויין ביד, שמרומז להנותן צדקה ביד, יבא לזהרר ג"כ בהמות, פ"י שיחשוב איך לקיים מצות צדקה שיקיים המצוה כתיקונה, בבחינת שתי ידות לקרש **האחד**, שיהי קשר תפילין הראה לעניו תמונת ה' לנגד עיניו, שע"י מצות צדקה יגרום שיהא הכסא שלם כנ"ל.

וזהו מרומז ג"כ בפסוק הנ"ל **ציון במשפט תפדה ושבי"ה בצדקה**, שבי"ה אותיות שב י"ה, דע"י הצדקה זוכים לגאולה, ואז יהי **שב י"ה**, שיחזור להיות י"ה במקום ו"ה שהוא עתה.

עוד אמרתי בביאור הפסוק **שתי ידות לקרש האחד משולבות**, דהנה **קרש** אותיות **קשר** כנ"ל, ובא לרמוז כאן מה שארז"ל (סנהדרין דף כ"ו ע"א) קשר רשעים אינו מן המנין, והרמז בזה לענינינו, שהאדם צריך להזהר שלא תשלוט הס"א על ממונו, וזוכה לזה ע"י שנותן צדקה לעניים מהוגנים.

ויש לרמז עוד בתיבת **שתי**, שעולה מספר ר"ת של שבעה שמותיו של יצה"ר, **מיכשול**, **ציפוני**, **עירל**, **איבן**, **טימא**, **ריע**, **שיונא** (סוכה דף נ"ב ע"א). והרמז בזה, דהיצר הרע רוצה לקשור את ידו של הנותן שלא יתן צדקה כי אם לעניים שאינם מהוגנים, ובא הרמז בז' שמותיו, כי היצה"ר מפתה להאדם כל פעם בתירוץ אחר, פעם אומר לו שהעני אינו כדאי ליתן לו, ופעם אומר לו שבאמת אינו עני אלא עשיר, ופעם אומר לו איך תתן לו כסף שמא למחר לא יהי לך עוד, וכדומה בטענות שונות, וע"כ נקרא היצה"ר בשמות שונות, וזהו הרמז בשתי ידות, דע"י שהנותן משלב את ידו עם יד המקבל ונותן לו צדקה כפי הראוי, ע"י ממילא מבטל את כח היצה"ר וכת דילי.

ואפשר לומר עוד עפ"י התולדות יעקב יוסף ועוד שהבאנו לעיל, די"ל דזהו הרמז בשמותיו של היצה"ר, שבאמת מסכים היצה"ר לפעמים שיתן צדקה, רק ברצונו שהאדם יתן צדקה למי שרמוז **במכשול**, היינו למנהיג כזה שהוא מכשיל את הרבים רח"ל, ולפעמים מסכים היצה"ר שיתן צדקה במי שהוא בבחינת **צפוני**, שרק מבחוץ נראה כאדם הגון אבל באמת זממו בלבן, וזהו בחינת **צפוני** שנקרא יצה"ר (והוא רודף את הצדיקים האמיתיים כנ"ל בתולדות יעקב יוסף, עיי"ש).

עוד רמז בשמו של היצה"ר הוא ערל, שמפתהו ליתן לצדקה לערל כזה שהוא ערל ומטומטם בעצמו וגם מטומטם לבבות בני ישראל מדרך הישר, ונקרא ג"כ טמא, דע"י שרודף צדיקים האמיתיים מרבה טומאה רח"ל בישראל. ונקרא ג"כ רע, שהוא רע בעיני ה'. כן נקרא היצה"ר שונא ע"ש שהוא מרבה שנאה בישראל, דע"י שרודפים הצדיקים הרי הם שנואים בעיני העם, וגם שע"י שונא אותם הקב"ה, וע"כ נקרא היצה"ר בשם שונא.

ומובא בספר מקדש מעט (פרק ב', ובעוד ספרים) שכל מצוה שאין לה עוסקים היא בבחינת מת מצוה, וע"י שנוהר בזמן הזה בבחינת מת מצוה הלזו, מקבל שכר ביותר כנגד כל העולם כולו. והרי הצדקה הוא כעת בבחינה זו, שבני אדם מחפשים תירוצים

שונים מדוע אין ליתן לעניים הגונים ת"ח ויראי שמים, ומביאים רא"י לזה ממה שהרשעים מלאים כסף וזהב, ורק כאשר צריכים ליתן להצלת ילדי ישראל שלא ירדו לטמיון ח"ו, אז קשה מאוד להשיג כסף לצורך זה, וכל זה מחמת גודל העיכוב שבא מהיצה"ר על זה, כי אינו רוצה בשום אופן שיתנו צדקה הגונה במקום הראוי.

ולפי הנ"ל שכתבנו דגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, יש לומר בדרך רמז דמשי"ח ר"ת מיחצית שיקל יידו חייבת, רומז שמצוה זו (שהוא בגדר צדקה, והוא אופן הראשון של צדקה שצוה הקב"ה לישראל ליתן לנדבת המשכן) שהוא רמז לצדקה בכלליותה, תקרב ביאת המשיח במהרה בימינו.

ועפ"י הנ"ל דמחיית עמלק תלוי בצדקה, ושעיקר רצונו של היצה"ר הוא שלא יהיו מתמכין דאורייתא באופן ראוי והגון, לצדקה כשרה ואמיתית, יש לפרש קצת מה שכתב בספה"ק מדרש תלפיות (ענף גיד הנשה, בשם ספר מנחה בלולה פרשת בשלח) וז"ל: "במדרש הנעלם את לרבות תשעה באב, רצונו כי בזה הפסוק (על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה) נרמזו ארבע הצומות, ג' - ג' בתשרי, י' - עשרה בטבת, גי"ד במספר י"ז - הוא י"ז בתמוז, א"ת לרבות תשעה באב, ואותיות הנשי"ה - השנ"ה כי באלו ימים בשנה לא יאכלו בני ישראל, גם א"ת גי"ד הנשמה בגימטריא ט' באב".

ומוסיף על זה במדרש תלפיות וז"ל: "א"ה שס"ה גידים שבאדם כנגד ימות השנה, כל אבר כנגד יום אחד, וגיד הנשה כנגד יום ט' באב, וכיון דסמא"ל שולט ביום ט' באב לכן יוכל סמא"ל שהוא השר שבא להלחם בו כדרז"ל לשלוט באבר זה שהוא חלקו, ולכן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה על שנגע בו סמא"ל הטמא" עכלה"ק.

ונראה להסביר קצת הדבר מדוע התאמץ הס"מ דוקא על מצות גיד הנשה, להלחם ביעקב בגיד הנשה דוקא, ויתבאר לדרכינו דהנה ידוע מזוה"ק דגיד הנשה רומז לתמכין דאורייתא,

דהס"מ שרו של עשו רצה שלא יהיו תמכין דאורייתא בישראל, רק הת"ח יצטרכו לדאוג בעצמם לצרכי פרנסתם ועייזו יתבטלו מלימודם ח"ו.

היוצא לנו מזה דמצות גיד הנשה רומזת ג"כ למצות צדקה, שעיקר רצונו של הס"מ היתה שלא יהיו תמכין דאורייתא בישראל.

ועיין בספה"ק אוצר החיים להגה"ק מקאמארנא זצ"ל (פרשת וישלח) במצות גיד הנשה וז"ל: "וכן יש בזה רמז להיות מתמכי אורייתא ומסעדיה, ובזה יכניע כח הס"מ, עיין בזוהר ותסמר שערות ראשך האיך שתתעורר נפשך להיות מתמכי אורייתא כו' ולנו בושת הפנים. כי באמת כל הגזירות רעות באין מחטא זה וכל תקיפו דמלכא חייבא וכל אורך הגלות הכל עבור חטא זה, וכל הירא וחרד לנפשו לעשות מחלצות לנפשו יהיה עיקר ענינו בזה. ויצר מתקיף מאוד את לבו ועושה כל התפעלות למנוע דרך זה ומצוה זאת ונותן בלבו לשנוא החכמים, ותזהר מיום דינא רבה אשר תפול ולא תוכל לקום כלל וכלל, ולא תחיה בתחיית המתים", עכלה"ק.

ועפ"י הנ"ל דמצות גיד הנשה רומז ג"כ למצות צדקה - תמכין דאורייתא, יובן הרמז שהביא המדרש תלפיות את גיד הנשה א"ת לרבות תשעה באב, דע"י הצדקה (שנרמז בגיד הנשה) מבטלים כל הס"מ ועמלק, ומקרבים הגאולה, וזהו הרמז לרבות תשעה באב, דכשיבוא משיח צדקינו בב"א יהא גם יום תשעה לששון ולשמחה, וכל זה ע"י שידעו ישראל תכלית מצות גיד הנשה שהוא מה שהס"מ רצה שיתבטלו התמכין דאורייתא מישראל ח"ו, כי עיקר מפתו תלוי בזה כנ"ל.

ועיין משי"כ עוד באוצר החיים (פרשת עקב, מצוה תל"ה) וזה לשונו: "מצות עשה להתדבק בחכמים ותלמידיהם שנאמר ובו תדבק, ומדיני המצוה לילך אל תלמידי חכמים וצדיקים ללמוד מעשיהם ולשמוע תורה ומוסר מפייהם ולילך אל סעודת מצות לתלמיד חכם וצדיק ולשמוע ממנו דברי אלקים חיים ויהנהו

מנכסיו מאכל ומשקה כפי כחו לתלמידי חכמים ולצדיקים שנפשטין מזה העולם ופשוטי המצוה לדבק עצמו בכל רגע בהשם יתברך ובאהבתו. משורשי המצוה נודע מדברי הזוהר מגודל מעלת תמכי התורה, שבוודאי איש עשיר שאין בו תורה ולא תומך התורה אין לו תקומה בתחיית המתים ולא בעולם הבא ואין יוצא במה ששולח לו פעם אחד בשנה אלא כל אחד צריך להחזיק תלמיד חכם ויאכיל אותו בכבוד ויתן לו כל צרכו וצרכי בני ביתו בריוח ובפנים יפות כיששכר וזבולון, ואז יהיה עמו ולחלקו, וכן אף עם הארץ עני צריך לדבק עצמו לתלמיד חכם לשמשו ולאהבה אותו ובזה יעלה אותו לעולם ועד" עכ"ל"ק.

ועל דרך זה אפשר להבין ג"כ מ"ש בספר שלחן ערוך של האריז"ל (בהלכות קריאה בחכמת הקבלה סעיף ט') וזה לשונו: "כל מי שאינו עוזר בממונו לבעלי תורה יהיה בזמן התחיה כמו נפל ועליו נאמר וארץ רפאים תפיל (ישעיה כ"ו, י"ט) למי שנתקיים בו כי רבים חללים הפילה" (משלי ט') עכ"ל.

והכוונה בזה דכיון שלא עזר בממונו לבעלי תורה האמיתיים, א"כ הרי לא עשה כלום עבור קירוב הגאולה, וא"כ באיזה זכות יוכל לחיות בזמן התחיה, ע"כ יהיה כמו נפל ח"ו, משא"כ אם הוא עוזר ופושט ידו לבעלי תורה ומצוות, יזכה לחיות בעת הגאולה בב"א.

הנה ביומין דאדר ימי השמחה ידוע מסה"ק שמה שהצדיקים יכולים לפעול מהשי"ת בר"ה ויוהכ"פ יכול כל יהודי לפעול בפורים, כפי הצה"ק מבארדיטשוב זי"ע שכל הפושט יד נותנים לו, הכוונה הוא שכל יהודי שפושט ידו לשמים בבקשה נותנים לו כל משאלות לבו.

עוד יש לפרש הסמיכות בנים אתם וגוי לעשר תעשר, ואח"כ כתיב השמר לך פן יהי דבר עם לבבך בליעל לאמור קרבה שנת השבע שנת השמיטה וגוי. דהנה בספר דמשק אליעזר כתב על פסוק וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו, כי ירחק ממך

המקום וגו', כי יברכך ה' אלקיך ונתת בכסף, וצרת הכסף בידך וכו', וז"ל:

"אפשר לפרש שהכתוב מדבר במצות צדקה, שהוא הדרך אשר ילכו בה, ואומר כי ירבה הדרך בעיניו, שהמצוה תהי' מיותרת בעיניו, כי לא תוכל שאתו, שתאמר שאין ביכלתך להרבות כ"כ בצדקה כדרך העשירים, שהם קמצנים ל"ע, ומסיק הכתוב שזה סימן על כי ירחק ממך המקום, שהשי"י שהוא מקומו של עולם רחוק מכליותיו, כי הי' צריך להכיר כי יברכך ה' אלקיך כי ברכת ה' היא תעשיר, לא כוחו ועוצם ידו, ונתת בכסף, היינו שישלוט על כספו וצרת הכסף בידך, שיהי' הוא המושל על מעותיו לא מעותיו ישלטו עליו, ונתת הכסף בכל אשר תאווה נפשך, היינו שישתמש בכספו ויוציאו לצרכים אשר נפשו ונשמתו מתאוים, לא לתאוות החומר וכו'. ובפרשה לעיל במצות השמיטה מזהיר הכתוב השמר לך פן יהי' דבר עם לבבך בליעל לאמור וכו' עד סוף הפרשה, כי הפרשה מדברת ממצות צדקה, ודרך הס"מ לבטל האדם מהמצוה הגדולה הזאת באמרו שהעני אינו כדאי שיתנו לו, ועל זה מזהיר הכתוב השמר לך פן יהי' דבר, שתדבר בפיך או עם לבבך שתחשוב בלבבך, **בליעל לאמור**, היינו לאמור על העני שהוא איש בליעל ולא כדאי לתת לו ואינו ראוי לצדקה, גם יאמר האדם קרבה שנת השבע שנת השמיטה, כי ירדה הפרנסה ואין מרוויחין כלום ועיי' כן ורעה עינך באחיך האביון שיהי' לו רע עיון באחיו, שהוא אחיו אליבא דאמת, ויאמר עליו שהוא אביון, כי אין עני אלא בדעת (נדריים מ"א) ואיננו שוה, ולא תתן לו, ומה יהי', ומסיק הכתוב וקרא עליך אל ה' והי' בך חטא, כמעשה מהה"ק הרי' זוסיא זצ"ל בפירושו באנשי ענתות שקיללם ירמיהו שיכשלו בעניים שאינם מהוגנים (בי"ק ט"ז ע"ב) כי אם הוא ידקדק בעניים אם הם כדאים ידקדקו עליו בשמים אם הוא כדאי לעשרו, ועיי"כ מסיק הכתוב נתן נתן לו ולא ירע לבבך שאתה עושה אשר עבירה בנתינתך כי אינו ראוי לתמיכה ואתה נכשל בבן אדם שאינו הגון, אל תאמר ככה, כי אם נתן נתן כי בגלל הדבר הזה שאתה לא תדקדק יברכך ה' אלקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך, היינו

אפילו אם המעשים שלך אינם טובים, וזהו בכל מעשים, כי ימדדו לך מדה במדה לטובה", עכ"ל הדמשק אליעזר.

ועפ"י יבואר סמיכות הפרשיות בנים אתם לה' אלקיכם וגו' עשר תעשר, פי' מכיון שתדע שכל ישראל הם בנים למקום, ולא תאמר על חבירך שהוא בליעל ואינו ראוי שתתן לו, אז מדה כנגד מדה יתן לך הקב"ה ג"כ כדברי הדמשק אליעזר, ותזכה לברכת עשר תעשר - עשר בשביל שתתעשר, דע"י שתתן מעשר וצדקה לעני אף אם לפי ראות עיניך אינו ראוי לזה, כמו כן לא יקפיד עליך הקב"ה אם אתה ראוי לקבל הברכה או לא, רק מדה כנגד מדה תתברך ג"כ מן השמים אף אינם ראוי בשלימות, וזהו תעשר היינו עשר בשביל שתתעשר, וכל זה מחמת שנתת מעשה וצדקה ולא הקפדת על המקבל אם הוא ראוי או לו.

ועפ"י הרבי ר' זושא הנ"ל באנשי ענתות, והדמשק אליעזר בתיבת בליעל, ושהכל מדה כנגד מדה, יל"פ בזה גם מה שנאמר בפסוק כ"ה, ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך, ולכאורה נראה ככפל הלשון.

אך להנ"ל הכוונה, דאם תקיים ונתתה בכסף, שתקיים מצות נתינה לעני עם כסף, ואף אם לפי ראות עיניך אינו כדאי לקבל ממך, אז תזכה גם לברכת ה' מן השמים, ותתברך כסף, וז"ש וצרת הכסף בידך, דבשכר שאתה נותן כסף לעני, בשכר זאת תזכה גם להלאה וצרת הכסף בידך, שיברך אותם הקב"ה בברכת כל טוב.

וז"ש (פסוק כ"ו) ונתתה הכסף בכל אשר תאווה נפשך, פי' מאי טעמא ונתתה הכסף לעני, די מחסורו אשר יחסר לו, כי "בכל אשר תאווה נפשך", כי אתה רוצה ומתאווה ג"כ שהקב"ה יברך אותך מן השמים בברכת כל טוב, וע"כ צריך אתה לעורר מדה זו בעליונים, ע"כ ונתתה הכסף תחילה, ואז תזכה למלאות כל אשר תאווה נפשך, שיתן לך ה' את כל צרכיך.

ועיין עוד בדמשק אליעזר שם (לשבת ר"ח אלול) שכתב על פסוק וכי ירבה ממך הדרך היינו ימי התשובה יהיו עליו מרובים ולמשא וכוי, ועל ידי כן כי ירחק ממך המקום, שהוא נעשה רחוק מהשיי"ת, העצה לזה וצרת הכסף בידך, כי כסף הוא מלשון נכסוף נכספתי היינו שיצרור התאוה בידו, עיי"ש.

ולדרכינו יתבאר עוד על דרך זה המשך הפסוקים (לעיל י"ב, כי-כ"א) כי ירחיב ה"א את גבולך כאשר דיבר לך ואמרת אוכלה בשר כי תאוה נפשך לאכול בשר בכל אות נפשך תאכל בשר, כי ירחק ממך המקום וגוי. פי' אם תאמר **אוכלה בשר**, שרק אני אוכל בשר אבל לא אתן לעני לאכול, **כי תאוה נפשך לאכול בשר**, פי' כי רצונך לאכול בשר ולא לתת לעני, אז סימן הוא שאתה רחוק מדרך השיי"ת, **כי ירחק ממך המקום**, פי' שאתה רחוק מדרך השיי"ת שנקרא מקו"ם, ועל זה סיים הפסוק, **ואכלת בשעריך**, ותרגומו בקרויך, פי' שתתן לאכול גם לעניי עירך, ומסיים בכמה פסוקים אח"כ (פסוק כ"ח) **כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלקיך, ופירש"י הטוב בעיני השמים והישר בעיני אדם**, פי' כיון שתתן גם לעניי עירך צדקה או שיאכלו אצלך, ממילא תעשה בין הטוב בעיני השמים ובין הישר בעיני אדם, שמך ילמדו וכן יעשו בני אדם אחרים, לעשות צדקה וחסד עם העניים, ודו"ק.

ועל פי זה יש לבאר כפל הלשון עשר תעשר, ואח"כ כתיב את כל תבואת זרעך, דהנה ידוע ממרן החתם סופר זצ"ל שכתב לפרש הכתוב **כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה**, פי' מי שהוא חונן ומלוה לאחרים, אשר על כן אין לו כ"כ הרבה זמן להתעסק עם חינוך בניו ובנותיו, כיון שהוא עוסק בעד אנשים אחרים, מ"מ זוכה לבנים טובים, פי' שתהי' לו ברכה מיוחדת מן השמים, וזרעו לברכה, שיהיו לו בנים טובים הגונים וישרים עכתדה"ק.

ועפ"י? אפשר לפרש הפסוק **עשר**, אם אתה נותן צדקה ומעשר כמו שצוה השיי"ת, תזכה לברכת **תעשר את כל תבואת זרעך**, שיהיו לך בנים טובים והגונים, ויהיו קודש לה' בחינת מעשר

שהוא קודש כדכתיב העשירי יהי קודש לה', וזהו את כל תבואת זרעך, שכל בניך יהיו בבחינת קודש לה', בחינת מעשר, כיון שתתן צדקה ומעשר.

ועפ"ד החתם סופר דע"י צדקה ומעשר וגמילות חסדים עם אחרים זוכים לבנים טובים הגונים וישרים, אפשר לפרש הפסוקים (דברים כ"ו, י"א-י"ב) ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך ולביתך אתה והלוי והגר אשר בקרבך, כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתה ללוי לגר ליתום ולאלמנה ואכלו בשעריך ושבעו.

ואיתא במדרש על פסוק זה, ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזובו, לפיכך משה מזהיר את ישראל עשר תעשר. וצ"ב שייכות ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה, לפסוק עשר תעשר.

ולפ"ד החתם סופר אתי שפיר, דהרי טוב רומז ג"כ לאשה כדכתיב מצא אשה מצא טוב, ועם אשתו יכול האדם לשמוח רק אם זוכה על ידה לבנים טובים והגונים, ונותן הפסוק עצה, איך אפשר לאדם לזכות לבנים טובים ועי"ז יהא לו שמחה גם עם אשתו, ושמחת בכל הטוב, לזה אמר אין טוב אלא תורה, אם ינהיג את ביתו על דרך הטוב זו תורה, שיתן מעשר וצדקה לעניים וישפיע להם כל צרכם די מחסורם אשר יחסר להם, וזהו שמסיים המדרש, **לפיכך משה מזהיר את ישראל עשר תעשר**, פ"י אם תתן מעשר וצדקה לעניים, אז תזכה באמת לשמוח עם אשתך כי יהיו להם בנים טובים שיתנהגו בדרך הישר, כי תכלה לעשר וגו' ונתתי ללוי לגר ליתום ולאלמנה ואכלו בשעריך ושבעו, בשכר זאת תזכה לברכת ושמחת בכל הטוב, זו אשה כדכתיב מצא אשה מצא טוב.

ועפ"י יל"פ מה שאמר הכתוב **אתה והלוי והגר אשר בקרבך**, פ"י עפ"ד הרה"ק החוזה מלובלין ז"י"ע (דברים כ"ח, מ"ג) הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה, פ"י דהנשמה בעולם הזה הוא בבחינת ג"ר, וזהו הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה, שהאדם צריך לראות שנשמתו תעלה

עליו מעלה מעלה, ואתה פיי הגוף תרד מטה מטה, דהעיקר אצל האדם צריך להיות התעלות הנשמה בעולם הזה, עדתודה"ק.

ועפ"י דבריו דג"ר רומז לנשמת האדם בעולם הזה, יבואר שפיר סיום הכתוב **אתה והלוי**, פ"י אם האדם משתדל שמה שיש לו יתן ג"כ ללוי ולעניי עירו, אז **והגר אשר בקרבך**, שיש שמחה יתירה לנשמתו ממה שהוא נותן גם ללוי ולעניי שיהי להם די מחסורם אשר יחסר להם.

ועפ"י ד הרבי ר' זושא הנ"ל בעובדא דירמי' ואנשי ענתות הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים, דאם אין הנותנים מדקדקים עם העניי אם הם ראויים לקבל הצדקה או לא, אז גם בשמים אין מדקדקים עמהם אם הם ראויים או לא, יבואר ג"כ הפסוק בפרשתנו (דברים י"ג, י"ח) למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבותיך. דהנה באור החיים הקדוש כתב על פסוק זה ונתן לך רחמים וגו', דכיון שצוה הקב"ה להשחית את כל העיר שהיא עיר הנדחת, ע"כ שמא יאמר האדם א"כ זה יגרום לי מדת האכזריות ח"ו, ע"כ מבטיחה התורה ונתן לך רחמים, שהקב"ה יתן לך מדת הרחמנות, עי"ש בדברי קדשו.

ולדרכינו יל"פ דז"ש ונתן לך רחמים, שאם הקב"ה יתן לך מדת הרחמים ועי"ז תרחם על העניי לעשות עמהם צדקה וחסד, אז ממילא ורחמך והרבך, אף אם אינך ראוי כ"כ מ"מ יעשה עמך צדקה וחסד, מדה כנגד מדה, כמו שאתה נותן במדת רחמך לעני אף שאינו ראוי כ"כ, יתן לך הקב"ה ג"כ בשכר זאת שאתה נותן לעני כל צרכו כנ"ל.

ועפ"י יש לפרש מ"ש שם בעל הטורים, ונתן לך רחמים ורחמך וסמך ליה בניס אתם לומר לך שכל מי שיש בו רחמים ומרחם על הבריות הקב"ה מרחם עליו כאב על הבן עכ"ל"ק. ולדרכינו יש לבאר מה שכתב הלשון ומרחם **על הבריות**, מדוע נקט לשון "על הבריות".

ויתבאר עפ"י מאמר המשנה (אבות פ"א משנה י"ב) הלל ושמאי קבלו מהם, הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.

ומובא משמ"י דהגה"ק בעל התניא זי"ע דהלל נקט לשון אוהב את הבריות, דבריות רומז למי שאינם במדריגה גדולה כ"כ רק מ"מ הם בריותיו של הקב"ה. וזהו אוהב את הבריות, שצריך האדם לאהוב גם אותם שאינם אלא בריות בעלמא, ואינם במדרגה גדולה כ"כ, עכתודה"ק.

ועפ"י יתבאר לשונו של בעל הטורים, "ונתן לך רחמים ורחמך וסמך ליה בניס אתם לומר לך שכל מי שיש בו רחמים ומרחם על הבריות הקב"ה מרחם עליו כאב על הבן", פ"י דאם האדם מרחם על הבריות, גם על אותם שאינם במדריגה חשובה כ"כ רק שהם בבחינת בריות, אז מדה כנגד מדה "הקב"ה מרחם עליו כאב על הבן", דכמו האב נותן לבנו לאכול אף אם אינו מתנהג בדרך הטוב כ"כ, מ"מ כיון שהוא בנו לא יחסר ממנו לחמו, כמו"כ מתנהג הקב"ה עם האדם, וזהו לדרכינו הסמיכות לפרשת בניס אתם לה' אלקיכם, שאם ידע הנותן שכל ישראל הם בבחינת בניס למקום, אף אותם שאינם במדריגה גדולה כ"כ, עי"ז ממילא יהא לו מדת הרחמים וירחם על הבריות, ודו"ק.

ועל דרך זה אפשר לפרש הכתוב (שמות כ"ב, כ"ד) **אם כסף תלוה את עמי את העני עמך**. פ"י אם הוא לשון ספק, והכוונה, אם הוא ספק אצלך אם אתה יכול להלוות לעניי עמך ולעשות עמהם צדקה וחסד, כיון שאתה מסופק אם ראויים הם לקבל ממך מתנת יד או הלואה, אז תוכל לגרום "את העני עמך", שגם אתה תרד מנכסיד ותהי' עני ח"ו, כי הקב"ה מקפיד להתנהג עם האדם מדה כנגד מדה, רק לא תהי' לו כנושה, אלא תתן לו כל צרכו ותתנהג עמו במדת הרחמים, ואז גם אתה תזכה לברכת ה'.

והנה בסוף דבריו כתב בשפתי צדיק בפרשתינו עוד וז"ל: "ועל ידי מה יוכל לתקן כל זאת, על זה אמר את כל תבואת זרעך, שעיקר זרע ותולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, ועל

זה אמר את כל תבואת זרעך, שיסגל מעשים טובים ועייזו יחבר את השם הווי ב"ה להשפיע למלכות דלית לה מגרמה כלום, המרומזו בתיבת "היצא השדה", כי היצ"א עולה הווי אדנ"י י"ה השד"ה להשפיע לחקל תפוחין קדישין, על ידי "שנה שנה", היינו שידע אשר ד' בעזרו ואעפ"כ כתיב בתוה"ק וצדקה תהי לנו, ויאמר מה כחי שהוא חכמה, ויהי כולם בחכמה עשית. וזה הרמז שני"ה שני"ה במילוי עה"כ עולה כל"ם בחכמ"ה עשיית, ועייזו יהי וצדק"ה תהי לנ"ו, כי ידוע אשר צדק הוא דינא קשיא. גם אלקים הוא ג"כ דינא קשיא, ע"כ אמר וצדק"ה, שיהי המתקה בצד"ק וגם בלנ"ו שעולה אלקים ע"י תהי כי תהי עם האותיות והכולל עולה הווי א"ל רחוי"ם וחנו"ן ומילא עלינו ברחמים והשפעות טובות אמן כן יהי רצון, עכלה"ק.

ועפ"י דבריו שכתב לנ"ו גימטריא אלקי"ם, אפשר לפרש עוד עפ"י הפסוק (דברים ו' כ"ה) וצדקה תהי לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה"א כאשר צונו", דלנ"ו בגימטריא אלקינו, דע"י הצדקה שנקיים יגיעו לנו השפעות אף בהסכמת מדת הדין הרמוזה בתיבת לנ"ו, שגם מדת הדין תסכים לכך שיגיעו לנו השפעות הטובות, אף אם איננו ראויים כ"כ, בגלל הצדקה שאנו נותנים לעניים ואיננו מסתכלים אם הם ראויים לכך או לא.

ועפ"י יש לפרש הכתוב (תהלים ס"ז, ב') אלקים יחנונו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה, לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך. אלקים יחנונו ויברכנו, איך נזכה לברכה מכח מדת הדין שתסכים ג"כ לזה, על זה אמר בפסוק השני לדעת בארץ דרכך, אם נתנהג בארץ כמו דרכו של הקב"ה, שהוא לעשות צדקה וחסד עם בני אדם, ומטיב לרעים ולטובים, בכל גוים ישועתך, שהקב"ה נותן ישועתו "לכל גוים" דייקא, אף לגרועים שבהם, כי מדרך הטוב להיטיב, ע"כ אם אנו נתנהג ג"כ בדרך הזה, להטיב עם כל אחד ואחד, ולא נסתכל על המקבל אם

דברי

פרשת ראה

תורה

נה

ראוי הוא או לא, אז נזכה ג"כ לברכה אף מכח מדת הדין, לא
רק במדת הרחמים.